2 paquet In octavo de
4 Voll coté M. 5e prise 1tt

[illegible] ... ac [illegible]

cū antiquus. Iuxta dū autem d[e]c ad
[illegible] arrachin illū ·f· appellac
legitimā partis · vel in collegium
le in eundem in sua fuisse exps
sum cum huius duolz casibz vacat i
iudicio principali post talē excepcionem
& in aliis iudicialibus actibus de
[illegible] cum [illegible] et [illegible]
[illegible] ne ut [illegible] in officiis · pos
[illegible] aliis leges
[illegible] actibus · Iuxta [illegible] ne [illegible]
[illegible] ista in si · [illegible] au
die tali excommunicatus · ex in huius
[illegible] periculosa est dilacio obiectio
impedimenti per quod [illegible] quis i
[illegible] loci non [illegible] ut hic c [illegible] de ap.
qua fronte · c · i · ff · de app · ic · n[on] ne · l · [illegible]
refutari · seu [illegible] de · c · sanctimo [illegible]
[illegible] · i · de · v · sig · cū olim p[er] [illegible]
cum [illegible] quod [illegible] · ff · de ·
[illegible] · [illegible] in aliis iudiciis
[illegible] non [illegible] ff · de rei · ven · q[illegible]
[illegible] · ff · de ap · [illegible] · c · iusso · in huius [illegible]
[illegible] offensa · q[uod] si fuit manifesta · i · not
[illegible] eucenat · ut · c · ex parte · [illegible]
i [illegible] tunc [illegible]
[illegible] & id est sic dubia · ut hic · ri · c ·
excepto · [illegible] · xv[illegible] · c
[illegible] ad [illegible]
[illegible] denegari de [illegible]
illa clausula generali · [illegible]

R[obur]. Robur hic semper excepcio · si non ex-
Defferat. In hac fine · vel processus fit -
Et si non moneat dampnatio principalem.

Solet. In ceteris. In hoc d[icitur] quod de [illegible] constituti
[illegible] · f · quod i iudicio [illegible] s[ed] i aliis non · quia quando excepcio
excommunicationis i iudicio opponitur oportet de veritate ut [illegible]
[illegible] ista incidenti excepcione cognoscat quod de neg[illegible]
[illegible] a iudicio excludi s[ed] ex iudicium non d[icitur] exclu-
[illegible] quod non sit excommunicatus quia ea q[uod] fuit post ap legitim
[illegible] est quia lite pendente nil est innovandum cum [illegible] lis pe-
[illegible] contrarium · [illegible] ut lite pen · c · i · de p[illegible] · S[ed]
[illegible] quia i iudicio est iudex presens q[uod] statim [illegible]
[illegible] est iudex presens q[uod] cognoscere possit.

[illegible]
dic. [illegible] plus [illegible]
[illegible] quare [illegible]
[illegible] sub[illegible] [illegible]
[illegible] modum [illegible] compila[illegible]
ne [illegible] ad intellig[illegible]
[illegible]
[illegible] capitula [illegible]
[illegible] capitula [illegible]
[illegible] exprimitur [illegible]
[illegible]
[illegible] quo [illegible]
[illegible]
sunt expressa in [illegible]. [illegible]
[illegible] construendis [illegible]
[illegible] construendi [illegible]
alr nova ecclesia construi non [illegible]
[illegible] diu [illegible]
[illegible] loci [illegible]
[illegible] novo [illegible]
[illegible] [illegible] [illegible]
[illegible]
[illegible] exempta [illegible] illa [illegible]
[illegible] de [illegible]
[illegible] quia [illegible]
[illegible] incipiunt de novalibus [illegible]
[illegible]
[illegible] decimas [illegible]
[illegible] parrochialis ecclesie [illegible]
[illegible] propter [illegible]
[illegible]
[illegible] aliquid [illegible]
[illegible] eis enim [illegible]
declaracionem [illegible]
[illegible] de decimis . ex [illegible]
[illegible] facta fuisset [illegible]
[illegible] declaracioni . [illegible] in [illegible]
[illegible] declaracionem

Incipit liber dans modū legendi abbreuiaturas in vtroq₃ iure.

M. ex libris stae genovefae Parisiensis

Quia preposterus est ordo prius hūana petere subsidia vt illis deficientibus diuini fauoris gratia postulet̄ vt de con. di. i. c. Ois christian⁹ in fi. Et i prin Apparatus. Jo. An. li. vi. Jmmo vix bono peraguntur exitu: q̄ malo sunt inchoata principio. vt lxi. di. ca. miramur. i. q. i. principatus. ⁊c. Cū paulus. Jdeo diuino primit⁹ implorato presidio cū iuris vtriusq₃ scientia / tam leguz q̄ canonū p̄ciosissima. non amminiculatiua: sed principalis et sacratissima. imo diuinitus inspirata: sit maxime cōpetens principibus / comitib⁹ / baronib⁹ / militibus ceterisq₃ nobilibus / clericis atq₃ generosis p̄sonis iurisditionū et iuriū ipsorū manutentionē habentibus. statui vt huius vtriusq₃ iuris / sc₃ canonici et ciuilis notitiā aggredi volentibus: tam in legendo q̄ in studendo facilis breuis ⁊ planissimus pateat accessus. ¶ Jn textibus. Apparatibus sūmis glosis recollectis / et oībus abbreuiaturis legū ⁊ canonum ad omnipotētis dei laudē: et iunior̄ scolariū sacerdotū et iuris alūnor̄ instructionez que aliter fieri habet q̄ illorum informatio qui scolasticis doctrinis scolas forte regendo sua laboriosius oporteat querere nutrimenta ¶ Attento q̄ oīs process⁹

a. ii.

artiū et sciētiaꝝ generatiuus ordinē in se debet ha
bere:et propter vite humane insufficientiā breuita
tem cōtinere. Talē vt sequitur breuissimū instru/
endi modū obseruādū esse censeo pedagogiis nobi/
liū. Salua tñ emēdatione meliorantiū rationabi
liter hūc dicēdi modum. ¶ Perhabitis ergo scolasti
cis disciplinis:⁊ puerilibus eruditōnibus in dona/
to casualibus et temporalibus i alexādri ꝑtibꝰ am
babus. declinationibꝰ. cōiugatiōibꝰ. et cōstructiōis
ordine cū moralibus auctoribꝰ Cathone vel Face/
to ⁊c. Non ꝑ vite medietatē liberalibꝰ et aminicu/
latiuis artibus insistēdo. vt sūt Grammatica. Lo
gica. Rhetorica Geometria Arismetrica. Musica
et Astronomia. Sed his cōpendiose trāscursis pri/
cipalibꝰ sciētiis: videlicet tramiti philosophie sua/
deo citius appropinquari:⁊ tandem iuri canonico
et theologie practice finaliter immorari ¶ Nam vt
ait beatus Hieronymus. Illi in vanitate sensus ⁊
obscuritate mentis ambulant:q̄ diebꝰ et noctibus
in Dialectica arte torquētur ⁊c Vt in canone. Non
ne. di. xxxvii. vbi reprehendunt̄ dialectici ⁊ reꝝ na
turas inquirētes. Necnō versificatores Et eadem
di. c. legimus. vbi ꝑ vanā dialecticoꝝ garrulitatē ⁊
sophistica argumenta ītelligit Horatiꝰ ciniphes et
ranas q̄bus egiptii sūt ꝑcussi. Primo premitto no/
mina librorū in vtroqꝫ iure tam pontificio q̄ impe
ratorio. Annectendo cuilibet horū diuisionem in li
bros partiales. ¶ Deīde subiūgam modū allegan

di in quolibet libro cum exemplorū positione de ab breuiaturis. Ut introitus ad iura capescenda manifestetur: quorum ignorantia paucos excusat. iuxta regulam. Ignorantia facti: nō iuris excusat. Ut de regulis iuris. ca. ignorantia. li. vi. que regula duos habet articulos principales. Primus ꝙ ignorantia facti quēlibet excusat: maxime dum ē ignorantia facti probabilis. Tunc enim in toto excusat ignorantem. Ut in. l. error facti. C. de iuris et facti ignorātia. Quod enim per me non stat mihi imputari non debet. Ut in ca Imputari. de re. iu. li. vi.

Secundus articulus est: ꝙ ignorantia iuris neminē excusat. quia ius quilibet scire tenetur: et nemini licet ipsum ignorare. Ut in. l. regula. ff. de iuris et fac. ig. Debemus ergo scientiaȝ iuris omnes appetere: ne in contēptū dei nos incidere cōtingat Nam contēptores canonū peccāt in spiritūsanctū cuiꝰ instinctu nutu et gratia ipsi sacri canones editi sunt Ut. xxv. q. i. violatores et ca. nulli phas.

¶ Pro quo sciendū ꝙ ius est ars boni et equi: cuiꝰ merito quis nos sacerdotes appellat: id est sua iura cuilibet ministrantes. ff. de iustitia et iure. l. i. ℞. .ii. Est autē ius nomen generale Et lex est species iuris. Etiā ius dicitur preceptū seu ordinatio principantis vel domini circa subditos Et sic ius triplex distinguitur. Quia talis superior principans Aut est deus: ⁊ tunc dicitur ius diuinum. Aut ē natura: et dicitur ius naturale primeuū. Aut ē homo

tu nc dicitur ius humanum scilicet gentium vel ci-
uile seu positiuum. ¶ Jus naturale est commune
omni nationi. eo quod vbique instinctu nature non ali-
qua constitutione habetur: vt maris et femine coniun-
ctio. puerorum educatio. cōmunis omnium possessio.
Quia iure naturali omnia sunt cōmunia: id est cō-
municanda tempore necessitatis. Nemo enim pro-
prium dicat quod commune est vt di. xvii. c. sicut hi.
in medio. et illud ius equissimum est: quia eius prece-
pta in lege et in euangelio continentur: vt. Quod tibi
vis fieri michi fac. quod non tibi: noli. Sic potes in
terris viuere iure poli. vt di. i. In prin. di. l. ponderet
alias consideret. ii. q. vi. decreto. De maio. et obe. di-
lecti. vbi includitur. Non furtum facies. Non me-
chaberis. Non occides. Non suscipies vocem menda-
cii. Exodi. xxi. et xxiiii. Deutro. v. c. Ozee. vii. cap.
Cum multis similibus. Hoc ius cepit ab exordio
rationalis creature. Nec variatur tempore: sed est
immutabile plenum et perfectum di. v. in pri. et di. viii. in pri.
¶ Sed ius positiuum est constitutio hominis varia-
bilis et imperfecta. Et subdiuiditur in canonicum et
ciuile. Nam sicut ex duobus componitur homo: scili-
cet materia et forma Sic due sunt dignitates in ec-
clesia militante/ Scilicet pontificalis auctoritas.
Et imperialis potestas. vt de maio. et obe. c. solite.
Ex quibus iura duplicia prodierunt. Papa enim est
conditor canonum: et imperator legum. ex quo iam
patet causa efficiens vtriusque iuris. Sed causa

materialis iuris positiui: est leges et canones Decreta seu decretales epistole. circa que omnia versatur ipsum ius. Et coincidit cōmuniter causa materialis cum subiecto. ¶ Unde subiectum iuris canonicici ē. Bonum ecclesiasticū fideliū directiuū decisionem singulorum negociorū continens: rerū ecclesiasticarum vtilitatem conseruans. Uel ē homo catholicus dirigibilis iure canonico in bonum humanum similiter et diuinum. Nam sicut scientia supponitur scientie: ita subiectum subiecto. Et philosophie moralis cui sciētia iuris vtriusqꝫ subordinatur subiectum est bonuꝫ humanū igitur. ꝛc. ¶ Sic subiectū iuris ciuilis. est homo posititus cōstitutionibus legalibus dirigibilis simpliciter ī bonum humanū ad reipublice vtilitatem cōseruandum. ¶ Causa finalis satis patet ex dictis. Nam finis iuris est bonos et scientes efficere: non metu solum penarum: verūetiam exhortatione premiorum. ¶ Causa vero formalis duplex est, scilicet forma tractandi que est modus agendi: vt diffinitiuus: diuisiuus: preceptiuus: perhibitiuus: et exēplorum positiuus. Et forma tractatus que consistit in diuisione librorum totalium in partiales: et partialium in titulos seu rubricas. Et titulorum ī capitula. leges. paragraphos. Uel responsa: ꝛ cetera vt infra dicetur. Unde ius canonicum in quattuor libris principalibus nobis est traditum.

¶ Primus liber iuris canonici est Decretum.

Secundus Decretales. Tertius Sextus liber.
Et quartus Clementine/scilicet Constitutiones.
¶ Pro quo sciendū ꝙ differentia est inter decretuꝫ canonem ⁊ decretalē epistolā ¶ hec differentia notatur di.iii.§.Porro. ubi dicit Gratian⁹. Canonū alii sunt decreta pontificū. Alii statuta conciliorū. Nam canon proprie dicitur statutum in concilio generali vel prouinciali factuꝫ auctoritate episcoporum. ut de con.ca.i. ¶ Decretū vero est statutū qđ papa de consilio cardinalium ad nullius tamē cō/sultationē statuit: ⁊ ī scriptis redegit. ut de rescrip. c.presenti. Hic autē decretū sumitur pro nomine libri in quo decreta sanctorū patrum descripta sunt ¶ Capitur etiā aliter decretum. de re.ec.non alie.c i.li.vi.in glosa magna in fine. ubi ponitur differē/tia inter Decretū: Autoritatē et Consensū vel col/laudationē iudicis ⁊c. ¶ Sed decretalis epistola dicitur quā papa solus: vel de consilio cardinalium ad consultationeꝫ alicuius rescribit ⁊ respondet. ut de rescrip.ca.i.et glo.iii.§. Omnes he species.di.iii. Etiam inuenitur hoc decretale. ut.xxv.q.i. Omīa decretalia. Indifferenter tamē decreta: canones et decretales ius canonicum nuncupantur: vel canones: et unū sepe pro reliquio sumitur. ¶ Vocat̄ eti/am canonica institutio. aliquādo dogma. quia cō/sistit in doctrina fidei christiane. de con.di.v.ca.fi. Aliquando mandatū. quia consistit in doctrina de moribus.di.liiii.Deniqꝫ. Aliquādo interdictū quan

do nulla pena adiicit. de cōse.di.iii. Nō oportet. Et quandoqꝫ sanctio: qñ pena addit. xxvii.q.iiii. Si quis vere. ¶ Hic etiaꝫ decretales in plurali numero vtimur pro libro: in quo dicta capitula que etiam decretales dicuntur continentur. ¶ Venio nūc ad libros. ¶ Primū itaqꝫ librum iuris canonici q̇ decretum dicitur: composuit magister Gratianus. Non quidē inueniendo: sed dicta sanctorū patrum in diuersis dispersa voluminibus ī vnum volumē debite et ordinate colligendo. Et hoc circa Annum domini Milesimum Centesimum Nonagesimuꝫ tertiuꝫ. ¶ Fuit etiam ille gratianus vnus de trib⁹ fratribus cuius alter frater Petrus lumbardus librum sententiarum conscripsit. et tertius Petrus comestoris vel māducatoris q̇ scolasticā hystoriam fecit. Diuiditur autem hic liber primus Decretū ī tres ꝑtes pricipales Quaꝝ pria vocat̄ distīctōes. qꝛ vlterius subdiuiditur in partes centum ⁊ vnaꝫ: quarum quelibet distinctio dicitur. ¶ Habet enim hec prima pars decreti distinctiones centum ⁊ vnā a quibus ipsa tota nomen est sortita. ¶ Iste autem distinctōnes vlterius subdiuidūtur in canones vel capitula qui canones interdū propt̄ aliquoꝝ ipoꝝ prolixitatē subdiuidi possunt in paragraphos: Et paragraphi ipsi si longi fuerint in versiculos.

¶ Secunda pars decreti nominatur cause. Et continet in se.xxxvi. causas in quas diuiditur: a quibus et nomen accepit. que cause subdiuidūtur

Author decreti Gratianus
119.

Quis sit Gratianus

Diuisio lib. Decreti in distinctiones

I.

II Causae

vlterius in questiones.et he questiones in canones vel capitula.que vltra in paragraphos et versiculos subdiuidi possut: vt supra de distinctione canonum premissum est. ¶ Est tamen hic animaduertendum q causa xxxiii.habet questiones sex: quarum questionum tertia non diuiditur immediate i canones vel capitula: sed inibi inteponitur tractatus de penitentia: qui cotinet in se distinctiones septe in quas diuiditur. Et he subdiuidutur in capitula vel canones et paragraphos: vt supra dicebatur. ¶ Et interdum diuiditur di.in paragraphos absqz capitulis. ¶ Tertia et vltima pars decreti nucupatur de consecratione.et habet sub se quinqz distinctiones in quas diuidit: quarum quelibet in plures subdiuiditur canones vel capitula. Et qn qz in paragraphos vt supra dictum est. Versus

Decretum centum habet distinctiones et vnam.
Triginta causas: et sex addit tibi mixtas.
Distinguit septem penitentia: consecra quinqz.
Autorem quarum tibi declaro gratianum.

Vel sic breuius. C.distinguit et.i.causas dat decetria cum sex. Penitet.v.versum: vult cosectrare reuersum ¶ Nunc ponenda et notanda sunt exempla allegationu. Et de prima parte decreti nota q illa syllaba di.vel dis.etiaz sola littera d.significat distinctionem. Et numerus immediate sequens denotat quotam distinctionis. Vltimo ponitur principium canonis vel capituli: in quo auctoritas vel

allegatio cōtinetur. Exemplum accipe in prima p
te decreti: Ubi sic allegatur. viii. distinctione quo iu/
re. et hoc sic abbreuiatur di. viii. quo iure. idest in pri
ma parte decreti in distinctione viii. illius partis i
canone qui incipit. Quo iure. Aliud exemplum
di. xxxvii Nonne. et c. legimus. idest in prima parte
decreti in distinctione tricesimaseptima eiusdem p
tis in canonibus: qui incipiūt. Nonne. et legimus.
¶ Item aliud di. xl. multi et c. non loca et. d. l. pon
deret. quod declara vt prius. ¶ In secunda par/
te decreti nota quod per numerū positum ante lit/
teram. q. datur intelligi quota cause. Et sic omnia
talia adiectiua numeralia. prima. secunda. tertia.
quarta. etc. vsqz ad tricesimam septimam ante lit/
tram. q. posita: semper includit hoc substantiuum
causa. Nec debet ille numerus excedere xxxvi. qa
non sunt plures cause in secunda parte decreti. et p
litteram. q. intelligitur questio in nominatiuo vel
aliis casibus secundum exigentiam congruitatis.
Cōmuniter tamen in ablatiuo allegatur questiōe
Sed per numerum sequentem istam litterā. q. desi
gnatur quota questionis illius cause premisse. Et
sic numerus sequens erit adiectiuum istius substā
tiui questione per. q. designati. quod nūquam sub/
intelligitur: sed semper expresse ponitur. ¶ Vl/
timo subiungitur Canon/ vel Capitulum illius
questionis in quo auctoritas allegata queri debet.

Exemplum sume de secunda parte decreti vbi sic allegatur. prima questione prima. Principatus. et capitulo cū Paulus. Et solet ita breuiari. i. q. i. pri cipatus. et valet tantū in secunda parte decreti in prima causa illius partis. et in prima questione il-lius prime cause in canonibus incipientibus Prin cipatus. Et. Cū Paulus. Isto obseruato ꝙ in toto iure non breuiatur principiuꝫ canōis capituli vel legis: sed semper integre ponitur prout in libro con tinetur. ¶ Aliud exemplum. xi. q. iii. inter verba. xvii. q. iiii. Si quis suadente. Item. xxiii. q. i. Noli estimare. et. c. Militare. xxvi. q. v. Non liceat. et. c. Aruspicine. v. nec ideo. declara ista exempla et si gnanter vltimum in secunda parte decreti in cau-sa. xxvi. In questione quinta eiusdem cause In ca nonibus qui incipiunt. Non liceat. et Aruspicine in ver. Nec ideo. Quia tamen tractatus de peniten tia inseritur in questione tertia ipsius cause tricesi me tertie vt supra dictum est: ideo sumatur exem-plum vbi sic allegatur. de penitentia distinctione prima. Homicidiorum. Et capitulo. Homicidium. hoc sic breuiatur. de pe. di. i. homicidiorum. et. ca. ho micidiū. id est in secunda pte decreti. ī causa. xxxiii ī questione tertia istius xxxiii cause. in distictione prima illius questionis. in tractatu de penitentia. in canonibus qui incipiunt. Homicidiorū ⁊c. Ali ud exemplum de penitentia di. v. Oportet enim. de pe. di. vii. c. i. intellige vt prius ⁊ specialiter vltimū

id est in tractatu de penitentia distinctiõe.vii.et vl/
tima isti⁹ tractat⁹ ĩ capitulo primo hui⁹ distĩctõis
Et sic qñ allegatur.c.i.ii.vel.iii.non ponitur prin/
cipiũ capituli vel canonis.&c. De tertia pte decre
ti pone exemplũ vbi allegatur hoc modo de. cõ.dis.
i.Nocte sancta.c.missas.&c.Dis christian⁹.Quod
ita breuiatũ sic intelligit.i.in vltima pte decreti q
intitulatur de consecratione in prima distinctione
illius ptis in canonibus q̃ incipiũt. Nocte sctã &c.
Itẽ aliud exemplũ de cõ.di.ii.in cena &c.Liquido.
de.cõ.di.v.nõ mediocriter.ne tales.et.c. nusq̃.i.de
consecratiõe distinctiõe secunda et quinta in capitu
lis incipientibus. In cena.liquido.Et non medio/
criter &c. Nõ debet aũt in tertia pte decre.vltra q̃n/
tam distinctionez allegari sicut nec in secunda pte
vltra septimam.Et in prima pte nõ vltra centesi/
maz primã. Quia nulla partiũ plures habet disti
ctiones:ideo vltra allegans notaretur tãq̃ impe/
ritus errare.et quia in qualibet parte decreti sũt di
stinctiones. ¶Nota differentiã in allegando.Nã
qñ allegatur distictio absolute cũ numero sine ad
dito alterius determinatiõis. vt dicendo di.i.ii.iii.
iiii.vel q̃nta &c. Tunc qrendum est in prima parte
decreti vbi sunt centũ et vna distinctiones.Quãdo
autem allegatur distinctio cum addito de peniten
tia.vt sic de pe.dist.i.ii.iii.&c.tunc queri debet in se/
cunda parte decreti in causa. xxxiii.et.q.iii. illius
cause:vbi ponit tractat⁹ de pe.q̃ hẽt.vii.dist.vltra

Cognitio 3 partis s. consecrat

Nota

quas non allegabis ibi. si velis iurista videri. Sed si allegatur di. cū addito tali de cōsecratione. vt sic de cō. di. prima. ii. vel. iii. ꝛc. Tunc queratꝰ in tertia parte decreti vbi sūt tantū v. distin. nec etiā plures allegabis: alias te ostēdis iuris ignarum. Et sic in oībus his tribus partibus decreti allegatꝰ distīctio cū quota sequēte sub ea differentia ꝙ interduz nulla determinatio ꝑcedit vt in prima pte. interdum ꝑcedit ꝛ hoc dupliciter. Aut ꝑcedit de pe. vt in secūda pte decreti. Aut de cōsecratione. vt ī tertia pte decreti. Item ī secūda parte allegatꝰ quota cause tacēdo illud nomē causa: sed subintelligendo. et sic etiā in feminino genere adiectiuū numerale substantiuatꝰ includēdo suū substātiuū: vt prima secūda tertia quarta ꝛc. subaudi causa. deinde substantiuum Questio cuz suo adiectiuo expresse ponitꝰ. sclz questione prima secūda tertia quarta. ꝛc. Postea inicium canonis. vt oīs ponderet. Nōne legimꝰ. ꝛc. Etiam qnqz p paragraphos allegatꝰ omisso noīe capituli et subiūgitur pricipiū paragraphi. vt. ii. q. vi. § biduū Et frequēt qn allegatꝰ capitulū: nō est opus allegare pagraphū et econuerso. Si vero capitulū est longuz dicatꝰ in prin. me. vel fi. aut circa pri. vel fi. vbi autoritas vel textꝰ allegatus habetur. Finaliter dilige decretum si glisçis canonicari. Distinguit/causat/penitet/ꝛ consecret. tantū de primo libro. Secundus liber iuris canonici q̇ decretales nominatur a Gregorio pa. ix. cōpositus est qui in

vnam cōpilationē redigi procurauit p magistrum
Raimundū suū capellanū, diuersas decretales epi
stolas p̄decessorū suorꝫ corrigens et cōcordans. Et
hoc circa annū dn̄i Milesimū Ducētesimuz xxxi
Et sic penes annos xxxviii. post compilationē de/
creti: decretales in hanc formā redacte fuere. Nam
post hoc sub anno dn̄i. M. cc. xlvi Cōcilium lugdu
nense fuit celebratum ab Innocē. papa. iiii. anno
sui pōtificatꝰ. ii. in quo multas edidit ꝯstitutiones
quas etiā suo tp̄e sup decretales cōscripsit. Et iste
liber decretales vocatus: diuidit̄ī quinqꝫ libros p
tiales Quorū quilibet vlterius subdiuidit̄ in mul
tos titulos vel rubricas. Et tituli in capitula. Ca/
pitula in pagraphos. Et hi interdū in versiculos.
Primus aūt liber ptialis decretaliū tractat de per
sonis ecclesiasticis ⁊ ecclesie ministris: et de eorum
officiis et quomō tales creādi et ordinādi sunt. Et
continet titulos. xliii. Secundus liber decretaliū
est de iudiciis et de requisitis in iudicio. Et hēt xxx
titulos Tertius est de vita ⁊ honestate clericorū
et rebus eorꝫ: ⁊ rebus ecclesiarꝫ. Et habet titulos. l.

Quartus de sponsalibꝰ et matrimoniis: et de ce
teris his annexis. Et continet. xxi. titulos. Quin
tus et vltimus liber ptialis decretaliū ē de accusa
tionibꝰ/de criminibꝰ/et de diuersis penis pro ipsis
infligendis. Et cōtinet titulos. xli. Omnibꝰ ergo
cōputalis totalis liber decretaliuz hēt titulos: vel
rubricas ducētas minus q̄ndecim. hoc est Centū ⁊

octuagintaquinqz. De quibus predictis nota hos v
sus. Pars prior officia creat ecclesieqz ministros.
Altera dat testes: et cetera iudiciorū. Tertia de re/
bus et vita presbyterorū. Quarta docet quales sit
ritus cōiugiorū. Quinta de vitiis et penis tractat
eorū. Vel sic breuius. Judex iudiciū clerus sponsa
lia crimē. Hec tibi designāt: quod queqz volumina
signant ¶ De numero titulorꝫ versus nota sequē
tes. Bis septē demptis simul vno ferto ducentos.
Qui tituli ponētur infra prosaice ꝛ metrice. Nunc
sumant exempla ex decretalibus vbi sic allegatur
de sūma trinitate ꝛ fide catholica. Dānamus. hoc
ita breuiari solet: de sū. tri. ꝛ fi. ca. Dānamus Ali
ud exemplū de electiōe et electi potestate. Cū in cū
ctis. hoc ita breuiari solet. de elec Cū in cūctis. idest
in libro decretaliū sub titulo de electione in. c. quod
incipit. Cū in cūctis. Aliud exemplū de fo. compe.
Diligēti. Aliud de vi. et ho. cle. Vt clericorū. Aliud
qui cle. vel vouen. ma. cōtra pos. Cōsuluit. Aliud
de pe. et re. Ōis vtriusqz. Ista exēpla sic breuiata
suo modo sunt explicāda vt primū exēplū. et ita de
aliis. Tertiū librū q̇ sextus appellat: composuit
Bonifaciꝰ papa. viii. in quo decretales epistolas
suorꝫ pdecessorꝫ videlicet. Grego. x. Inno. iiii. Cle/
mentis. iiii. ꝛ aliorū cū suis propriis epistolis recol
legit in vnū librū quem sextū appellauit Nō sic ꝙ
ille cū aliis. v. partialibus libris decretaliū in vnū
volumē sextus ꝯnumeretur: sed qꝛ liber est specia/

lis post dictos quinqz editus supplēs defectū diuer
sorū casuū emergentiū in aliis nō cōprehensorum.
¶ Et sunt pmulgate cōstitutiones libri. vi. Anno
a natiuitate. Milesimo ducentesimo nonagesimo
octauo. Nonas Martii. Pontificatus Bonefacii
pape octaui. anno. iiii. Diuiditur aūt sextus eodē
modo in quinqz libros partiales: sicut decretales.
et quilibet hoꝝ libroꝝ ī titulos: et hi per capitula ꝛ
pagraphos vt supra. ꝙuis ī sexto nō sint tot tituli
sicut ī decretalibus: nec tot capitula in titulis. Sz
vbi deficit aliq̇d nō plene decisū in decretalibus: id
ponitur in sexto. Sunt nāqz modo sumenda exē-
pla de libro sexto vbi sic allegat̄. De cōstitutionib9
vt animarū. libro sexto. et de rescrip. Statutum. §
Cū vero. v. Nullus li. e. Hoc sic intelligitur: id est in
libro sexto sub titulo de constitutionib9 in capitulo
quod incipit. Vt animaꝝ. Et sub titulo de rescrip-
tis in capitulo quod īcipit Statutū. ī paragrapho
illius capituli. q̇ incipit. Cū vero. in versiculo. Nul-
lus. libro eodem. ¶ Et sciendū ꝙ ī sexto allegatur
eodē modo vt in decretalibus: hoc solū mutato ꝙ ī
sexto allegando sēmꝑ in fine additur. li. vi. propter
differentias librorum. qꝛ omnes rubrice sexti sunt
etiam in decretalibus. Debet ergo ad rubricā post
capitulū addi libro sexto vt sciat̄ esse in sexto. Qd
si non additur queritur. c. allegatū in decretalibus
et sic errare cōtingeret ex omissiōe hui9 additionis:
libro sexto. qꝛ capitulū allegatū in sexto non inue-

niretur in decretalib9. Alia plura possũt exẽpla su
mi. Ut de iudi. mulieres. §. ceterũ. et c. se. li. vi. de cle.
coniu. c. Unico. §. in ceteris aũt. e. li. De cõces. pben.
detestanda. li. vi. de censi. quãq. e. li. que sunt decla
randa suo modo vt supra. Et tm̃ de tertio libro.

C Quartũ librum iuris canonici qui clemẽtine
dicitur subaudiendo cõstitutiones: incepit et edidit
Clemens papa. v. sub Anno dñi Milesimo Tri
centesimo decimo: in concilio Vienensi. qd sex men
sibus tantũ durauit: sed ipse Clemens morte puen
tus ad publicũ nõ pduxit. sed post eum Johães pa
pa xxii. cõpleuit correxit i quibusdã mutauit et exe
cutioni demandauit. Que cõstitutiones ita colle
cte dicuntur clementine a Clemente. v. Et fuerũt
promulgate Anno dñi Milesimo Tricentesimo
septo. iiii. kalendas Nouẽbris. De quo vide glo. in
prohemio clemẽtinarum in verbo nouembris. et in
verbo pontificatus. Et secundũ Jo. an. in phemio
huius libri Male dicũt isti qui allegãt libruz septi
mum. qr dicte ꝯstitutiones nõ sunt ꝯnumerate sub
noie libri sed debẽt intitulari Clemẽtine. vt supra
dictũ est. Et diuidũt Clemẽtine eodẽ modo i qnqz
libros. iuxta materiã istius versus. Judex iudiciũ
clerus sponsalia crimen. De qua tractãt sicut De
cretales et sextus: licet pauciores contineant titu
los. Et tituli pauciora capitula in quos et que cur
sum diuidũtur. Sũt aũt exẽpla talit in his accipi
enda vbi sic allegat. De hereticis ad nostrũ. in Cle

mētinis.Hoc sic breuiat᷑.De here.ad nostrū.in Cle.
id est in ꝯstitutiōib⁹ Clemētinis.sub titulo de here/
ticis ⁊ manicheis.i capitulo quod īcipit.ad nostrū
Aliud exemplū de reli.⁊ ve.sanc. Si dn̄m in cle.
i.de reliq̄is ⁊ veneratiōe sctōꝝ in capitulo.Si dn̄m
in clemētinis ⁊ sic de aliis. Nam hic allegat᷑ p oīa:
sicut in decretalib⁹ solū eo dempto quod addit᷑ hic ī
cle.Sicut in sexto addit᷑ libro sexto propt̄ rationez
ibi dictā.Et potest hec additio ꝑmitti vt sic allegā/
do Cle.pastoralis.§.Rursus in fi.i.in clementinis
in capitulo pastoralis in.§.Rursus in fine illi⁹ pa/
graphi vbi dicit᷑.Qui falcē mittit in messē alterius
perperā agit. Et hec de allegationib⁹ et exēplis iu
ris canonici quo ad quattuor libros sufficiāt Et
vt dicti libri cognoscant᷑ sciendum ꝙ decretū sic in
cipit.Humanū genus duob⁹ regit᷑.naturali videli
cet iure et moribus.Decretales incipiūt.Gregori⁹
epūs seru⁹ seruoꝝ dei. Sext⁹ incipit Bonefacius
epūs seru⁹ seruoꝝ dei.Clementine diuersimode so/
lēt incipi.Qn̄qz sic. Johāes epūs seru⁹ seruoꝝ dei.
Qm̄ nulla iuris sanctio.Qn̄qz sic.Clemens epūs
⁊c.Fidei catholice fūdamento ⁊c.Et anteꝗ veniā ad
materiam decreti in distinctionib⁹ et causis ⁊ ad ru
bricas in decretalib⁹: de libris legū et allegatiōib⁹
in eis premitto.

Ius enī ciuile vel īpatoriū qd leges appel
lat᷑ traditū ē nobis ī multis ⁊ gn̄alit᷑ ī.iiii.volumi/
nib⁹ q̄ dicūtur libri legales vt sūt Digestū Codex.
Instituta ⁊ autenticū:quibus addit᷑ liber feudorū.

Primus ergo liber iuris ciuilis ē Digestū. et cōti
net leges et statuta romanoꝝ. Et cōtinet in se qui
quaginta libros partiales: q̄ in tribus voluminibꝰ
comprehendūtur. Primū volumē est digestum ve
tus: quod habet xxiiii. libros partiales. Secunduz
Inforciatū. Et habet xiiii. libros partiales. Ter-
tium digestū nouū. quod xii. hēt libros partiales. q̄
bus ꝯnumeratis erunt. l. libri partiales. Et vocat̄
digestū alio nomine pandecta: vel liber pandecta-
rum: a pan grece. id est totū latine: et decta doctrīa
quasi ibi sit tota doctrina oīm iuris ꝯsultorū: oīs
disputationes et decisiones legittimas in se conti-
nens vt dicitur in li. ii. C. de ve. iu. enu. §. Cum oīa.
Et iste liber digestū est collectus ex veteri iure. qđ
ab vrbe romana conditū et a tempore Romuli vs-
qz ad tempus Iustiniani imꝑatoris fere per mille
annos ⁊ tricētos confuse statutū fuit. ⁊ extendeba
tur in duo pene milia libroꝝ: et decies centena mi-
lia versuū. id est ꝑagraphoꝝ vel responsorū: vt ha-
betur in. §. Cū oīa: preallegato. Vocatur aūt hoc
nomine digestū: q̄ꝛ omnia decidēda ibi digerunt̄ et
soluūtur. Scribitur etiā per duplex ff. cōtra mo
rem oīm librorū legalium. Cum nulla littera f. po
natur in hoc nomine Digestū. Ideo vt aiūt q̄dam
q̄ꝛ per duos imꝑatores: quorū quiuis Fredreritꝰ no
minabatur postea maturius ruminatū est et dige
stum: a quorum imꝑatorum quolibet nomine sum
pta est prima lrā f. ⁊c. Alii dicūt esse arbitrariū: nec

oim ratione esse reddedam. Vt in. l. no oim. ff. de le gi. et senatuscosul. ¶ Infortiatu aut dicitur ab in. i. valde et forte: qr multu fortes leges in eo sunt/ Vel qr dispositioes vltimaru voluntatu in illo sut. Vn Su liber en fortis dispones spolia mortis. Et clau sis portis: me discat lector in ortis. Vt habetur i prin cipio infortiati in glo. i. Vbi etiam dicit. de nomini/ bus disputare relinquitur ptinacib9 secundu tulliu. et noia magistralia sunt: ideo de eis non est dispu/ tandu. Sufficit salte q attedatur qd in libris dica tur scdm Seneca. Vn Qui vult seruare sctoru singu la festa. No poterit clare cu codice scire digesta. Et nota q qn i digesto veteri. infortiato vel digesto no uo allegatur aliquis textus: tunc primo ponitur no men libri. non partialis nec veteris noui vel infor/ tiati: sed digesti in genere p duplex. ff. postea titul9 vel rubrica. deinde apponitur lex illius tituli cum sua determinatioe vel numero sequeti. Et si lex est longa ponit. §. primus vel secudus/ vel responsum primu secundu et c. Exemplu in digesto sic allegat ff. de. da. infec. l. Si finita. §. Si quis aut. quod ita breuiatu intatum valet. i. in libro digestoru sub ti/ tulo de damno infecto. i lege que incipit. Si finita in paragrapho. Si qs aut illius legis. Aliud exe/ plum. ff. ad. le. ro. de iac. l. nauis. §. Cu aute. i. ff. ad lege rodia de iactu. in lege Nauis. in pgrapho. cu aut. Aliud exeplu. ff. si. quadru. pau. fe. di. l. i. §. Cu arietes. i. digestis i rubrica. Si quadrupes paupie fecisse dicat. lege prima. in paragrapho. cu arietes.

ytem.ff.de vi ꝛ vi ar.l.i.§.vim vi.id est.ff.sub titulo de.vi et vi armata.in lege prima ꝛc.et sic de aliis. Secūdus principalis liber iuris ciuilis dicit Codex q̇ continet statuta.sanctiōes et diuersa ꝑce/pta impatoꝝ. Quāuis cōmunit loquēdo Codex dicatur q̇libet liber in se habēs diuersos libros ꝑtiales.fuerūt tn̄ ante tempus Justiniani impatoris tres codices:sclꝫ Codex Gregorianus. Hermogenian⁹ et Theodosian⁹.Ergo diu⁹ Justinian⁹ volēs circa hoc adhibere remediuꝫ direxit aīm suū ad ꝯstitutiones impiales.Et de istis trib⁹ Codicibus extrauagātib⁹ fecit fieri vnū codicē quē suo felici noīe intitulauit Codiceꝫ iustiniani vt patet in ru/brica prohemii hui⁹ libri Et scribit ꝑ C.magnū q̄ ē prima littera hui⁹ nominis codex. Diuidit autē in xii.libros ꝑtiales:quoruꝫ vltimi tres longe post primos nouē cōpositi sūt.Et vltimi tres raro legū tur a doctorib⁹. Jn primis aūt ix.libris codicis al/legatur suo modo sicut in.ff. primo ponēdo nomen libri Codicis.deīde titulū:postea legē cū suo prin/cipio vel numero:exēplū accipe sic allegans.C.de prescrip.xxx.vel.xl.an.l. Si quis.§.pe.id est in li/bro Codicis sub titulo de p̄scriptiōibus.xxx.vel.xl annoꝝ in lege Si q̇s in.§. penultimo. Alia exēpla C.de sacrosanc.eccl.sancim⁹ in fi. C. de transac.l. vt responsū. C.de ve.iu enu.l.ii.§. Si q̇d ī tāta ꝛc. Que sunt oīa extensis rubricis declarāda. Jn vl/timis tamen tribus libris hoc refert:ꝙ in fine alle

gationis vt premissū est additur numerꝰ libri. vt al/
legando. C. de armoꝝ vsu iuxta principez .l.i.li.x.
C. de murilegulis et ginenariis l. ꝛc. li. xi. C. de di/
gnita. l. fi. vt proponis li. xii. Similiter de aliis Et
est magis necessariū quosdā titulos plenꝰ scribe/
re q2 sūt in his libris tribus valde rari et inusitati
tituli: q2 nō frequētant in scolis legēdo sicut alii li
bri ix codicis. Et volūt aliq̄ dicere qn̄ in codice alle
gatur nō sit necesse addere .l. dicendo sic. Codice de
iudi. l. Properandum. Sed simplicit debeat dici de
iudi. properandū sine hoc addito lege: nisi esset lex
prima. ii. iii. vel penul. vel antepenul. Tūc enim
oporteat addi lege prima. ii. vel penul. ꝛc. Sed siue
hoc in toto seruatur siue non: non est magna vis.
Item interdū in Codice allegatur autētica que est
antiquo iuri supaddita ꝛ incorporata. vt. C. de epi
ꝛ cle. auten. generaliter. id est in codice sub titulo de
episcopis ꝛ clericis in autentica ibi incorpata: q̄ in
cipit Generaliter. ¶ Tertius principalis liber
vocat Autēticū in numero singulari: ꝛ Autentica
autēticoꝝ in plurali. Et sunt Autentica quedā ex
cerpta quasi sūmula libroꝝ supradictoꝝ. Et diuidi
tur iste liber in ix. collationes: quaruz quelibet sub
diuiditur in titulos. Tituli aūt subdiuidūtur non
in leges: sed in pagraphos. Et quādo ex autentico
allegat aliq̄s textus pmittitur primo nomen libri
cum prepositōne in: deinde ponit titulꝰ. postea sub
iungitur pagraphus cū ipsiꝰ i ceptiōe: ꝛ in fi. ponit

quota collationis. Quāuis enī collatio naturali-
ter pcedit pagraphū q̇ in ea cōtinetur. Tñ collatio
cū sua quota ꝯsueuit vltimo allegari: licet etiā in-
terdū omittatur. Exemplū sumatur sic allegādo.
In auten. de lenonib⁹. §. sanc. colla. iii. id est ī libro
seu volūie autenticorū sub titulo de lenonibus. in
paragrapho q̇ incipit Sancim⁹. sub collatōe tertia
Aliud exemplū in aut. de trien. ⁊ semis. §. Cōside-
remus. col. iii. id est in autētico de triente et semisse.
in. §. Cōsideremus ⁊c. Itē ī aut. vt diui. ius. sub
scrip. ha. glo. ques. §. i. coll. viii. id est in hoc libro sub
titulo vt diuine iussiones subscriptionē habeāt glo-
riosissimi questoris ⁊c. Et nota differentiam in-
ter autēticū et autēticā. Nam autēticū est liber pri-
cipalis vel volumē de quo iam mētio facta est. Sz
autētica ē lex vna vel pagraphus incorporat⁹ ī li-
bro. C. Et allegat̄ hoc mō sicut etiā pdictū est in li-
bro. C. in auten. multomagis. C. de sacrosan. ec. ⁊c.
Liber feudoꝝ q̇ alio noīe dicitur collatio decima
diuiditur in duos libros ptiales. quorū q̇libet sub-
diuiditur in titulos: ⁊ isti in capitula et pagraphos
Vnd vt exēplarit̄ dicatur in allegatiōe illius libri
primo ponitur nomen libri: postea titul⁹. deinde ca-
pitulum et. §. vt sic allegando in libro. alias et cō-
munius in vsi. feu. de prohi. feu. alie. per fri. ca. i. §.
hoc edictali. Et hoc breuiatū sic intelligitur. id est
in vsibus feudoꝝ q̇ liber etiā collatio. x. dicit̄. Sub
rubrica de prohibita feudi alienatōe p fridericū in

ca. prio. et paragrapho allegato. Et ē necesse appone re p fridericū: ad differētiā alti⁹ tituli i eodez libro de phi. feu. alie. p lotariū. Potest etiā nomē libri vl timo subiūgi. Vt in hoc exēplo. Qui. mo. feu. amit. c. vnico. §. tursus. in vsi. feu. i. in rubrica qb⁹ modis feudū amittatur. capitulo vnico in. §. tursus. in vsi bus feudoꝝ. Etiā interdū allegatur collatōe decia sic breuiando. col. x. qꝛ iste liber post ix. collationes autēticoꝝ edit⁹ est Alia possūt accipi exēpla mul ta. De feu. mar. duc. et co. i. de feudo marchie ducat⁹ et comitat⁹. De inues. i mā. fac. i. de inuestitura i mā cū facta. De mili. vasal. qui cōtu. est. idest de milite vasallo qui ꝯtumax est. Qua. va. iu. de. domi. fid. id est qualiť vassal⁹ iurare debeat dn̄o fidelitatem Et ita de oīb⁹ aliis extendēdo et abbreuiādo rubri cas cū subiunctiōe tn̄. ca. et. §. in quo ꝯtinetur auto ritas vel textus allegat⁹. Tantū de libro feudoꝝ.

Quartus liber principalis dicitur Instituta. vel institutiones in numero plurali. Et diuiditur in quattuor libros ꝑtiales q̄ sūt introductorii in alios libros legales: imo deseruiūt etiā canonib⁹ inquā tum declarāt significatiōes terminorū in iure vsi tatoꝝ. q̄ multū vtiles sūt incipientibus tanq̄ osti um in domū in ius prebentes introitū. Quare con sultū est omnibus quasi modo genitis pueris et ad ultis lac iuris ꝯcupiscētib⁹ p institutionū dogma ta sua primaria sumere nutrimēta. Vt doctrina p̄ ambula informati: iustiniani mereātur sanctioni

Quartus [illegible] iuris [illegible]

Diuisio [illegible]

securi⁹ inherere. Que a xpianissimo Justiniano i-peratore regulariter deriuata oim impatorꝝ auto-ritate iubet. vetat. vindicat. punit atq₃ permittit. Nullus ergo tã psũptuosus existat. ꝙ sine institu-tionũ doctrinis ad iuriũ ⁊ maxie ciuiliũ sublimita-tes ꝯscẽdere attẽptet. qm ex alto irremediabilit cor-ruũt q volare satagũt anteꝙ pennas assumant Fuit aũt hic liber de mandato Justiniani impato-ris q etiã digestũ ꝯposuit editus post digestũ ⁊ post primã cõpositionẽ codicis: añ tñ secũdi codicis quẽ nũc habem⁹ cõpilationẽ p magnificũ magistrum. Tribunianũ questorẽ sacri palacii sui cu₃ Theo-philo et Dorotheo viris illustribus. vt in principio institutorꝝ dicit. Et huiusmodi libri ptiales subdiui dunt vlteri⁹ in titulos et hi in pagraphos non in le-ges nec in capitula. ⁊ pagraphi interdũ qñ lõgi sũt i versiculos In allegationib⁹ autẽ hui⁹ libri talis modus obseruat: ꝙ primo liber nominatur: postea rubrica deinde pagraphus cũ versiculo. Exempli gratia insti. de iust. et. iu. §. i. id est in libro instituti-onũ sub rubrica de iustitia ⁊ iure in. §. primo illius rubrice. Aliud. insti. de. iu. na. gen. et ciui. §. sed quo-tiẽs. id ẽ istitutis de iure naturali gẽtiũ et ciuili pa-grapho allegato. Itẽ insti. de here. insti. §. hereditas id ẽ de heredib⁹ instituẽdis. pagrapho q icipit. here-ditas. et sic de aliis exẽplis accipiẽdũ ẽ. Et hec de nominibus. diuisionibus ⁊ exemplis ipsorꝝ librorꝝ legaliũ pronunc sufficiãt. Vt tñ pleni⁹ noscan

tur hi libri Nota q digestmu vetus sic incipit. Iuri operã daturũ prius nosse oportet vñ nomẽ iuris descẽdat. Et prim9 titulus est de iustitia et iure. Inforciatũ vero sic incipit Dotis causa sẽper et vbiqz est pcipua. Et primus titulus est: soluto matrimonio queadmodũ dos petatr. Sed digestũ nouũ incipit. Hoc edicto pmittitr vt siue iure siue iniuria fieret opus p nũciationẽ inhibetr. Et est prim9 titul9 de noui opis nũcia. Codex icipit. Impator cũctos populos. Et prima rubrica est de sum. tri. et fi. ca. Premittitr etiã prohemiũ Hec que necessario. Autẽtiũ incipit. Occupatis nobis circa toti9 r. p. curas. Et ẽ prima rubrica. Si heres soluere legatũ noluerit Decima collatio q etiã liber de vsibus feudorum dicitur sic incipit Qr de feudo tractaturi sumus videamus primo q feudũ dare possunt. Et prima rubrica ẽ de his q feudũ dare possũt et qualitr acquiratur et retineatur. Instituta vero sic icipiũt. Impatoriã maiestatẽ nõ solũ armis decoratã: sed etiã legibus oportet esse armatã. ¶ Notandũ etiã est q qdã liber puũ volumẽ appellat9 ẽ: ptinẽs in se aliquos pdictorum librorum totaliũ et aliquos pcialiũ videlicet insti. Autẽti. Vsus feudorum. et tres vltimos libros codicis. scz. x. xi. et. xii. q raro legi psueuerũt et titulos habent plerosqz rarissimos.

Premissis itaqz nominibus et diuisionibus librorum vtriusqz iuris cũ modis allegãdi in ipsis

¶ Nūc pro breuiaturis glosaꝝ legēdis subiungā quoddā alphabetū in quo cōmuniores saltē abbreuiature textuū ꝛ glo. iuris ptinebūtur quod sic icipit. A. vel B. ꝛc. Quecūqꝫ lraꝝ alphabeti posita sola in textibus iuris maxie decre. significat nomē ꝓpriū viri vel mulieris. vt arnold9. Bernard9. ꝛ sic de aliis: vt de testi. ex parte A. id ē Ade. ꝛ sic de aliis
¶ Ab. id est abbas scilicet lapus vel de castiliano.
Ac. vel accur. i. accursi9 glosator in legib9. Hic duos habuit filos vn9 vocabatur Frācíscus accursii valens doctor q̇ glosis patris sui multas fecit additōnes. Alius noīe Ceruot9. fecit etiā additiones que dicūtur ceruotine: modicū tn̄ valentes. quarū vna ponit. C. de eden in l. i. Et sic fili9 potest in iure patrē reprehēdere. vt. ff. de ꝯdic. ob. cau. in moribus secus: licet possit dari tutor patri furioso.
Al. i. albertus doctor ¶ Ala. id est alanus
Ap. se. le. id est apostolice sedis legatus
Ap. re. id est appellatione remota.
Ap ob re. id est appellatiōis obstaculo remoto.
An. de. bu. id est antonius de butrio
Ar. id est argumentum
Arch. i. archidyacon9 magister Jo. an. qui glosauit etiā sextum et scripsit rosarium sup decreto
Ad. n. p̄. id est ad nostram presentiam. (porata
Aut. vel autē. i. autēticū liber vel autētica lex icor
Az. id est azo q̇ fecit sūmā vnā i legibus ex qua sumunt examinandi cōtinuationes rubricarum.

¶ Bern.ber.b.i.bernardus glosator decretaliũ.
Bar.brix.i.bartholomeus brixiensis qui fecit ad/
ditiões glo.sup decreto.quas si decretũ habet sic in
ci.glo.eius. Quoniam nouis superuenientib⁹ cau
sis nouis est remediis succurrendum
Bar.id est bartholus de saxoferrato legũ iterpres
Bal.id est baldus in vtroqꝫ iure scribens.
Ban.id est bandinus doctor.
Bo.me.id est bone memorie.
Bul.id est bulgarus doctor.
But.id est butrius scilicet Antonius de butrio.
¶ C.in textu posita Celestinum signat.maxie
quando apponunt̃ hec verba:predecessor noster.a/
lias in glosis summis vel lecturis. C.magnum si
gnificat Codice cõmuniter in ablatiuo casu. Sed
c.paruũ.i.capitulo.vel cẽtesima ĩ distinctionibus.
Cy.id est cynus doctor legum.
Ci.id est ciuis.
Cle.id est clementine vel clementinis.
Card.id est cardinalis doctor.
Consti.constit.id est constitutio.
Compust.id est compustulanus doctor.
Cen.ec.id est censura ecclesiastica.
Con.t.t.r.id est cõsultationi tue talit̃ respondem⁹.
¶ D sola vel di.id est distinctione.
De.pe.id est de penitentiis.
De con.id est de consecratione
Dil.fil.id est dilectus filius.

Dama. id est damasius papa
Dy. id est dynus doctor.
Dis. v. i. discretioni vestre
Do. de. ro. id ē dn̄i de rota
Duran. id est durandus doctor.

DE sola ꝗ magna nomen ꝓpriū. e. parua eodem vel eadē. maxie qn̄ sequit̄ titulo distinctōe vel lege
Ec. ro. id est ecclesia romana.
Extra. id est extrauagans. ¶ Et hic est sciendū ꝙ quādo in sūma de casibus. in sūma pisana vel alicubi in libris iuris ponitur auctoritas ex decretalibus tūc allegatur extra: et significat extrauagantem: sclꝫ textū vel capitulū extra corpꝰ decretoruꝫ positū. Decretales enī paulo an̄ cōpilationē correctionem et ꝯcordationē ipsarū erant extrauagātes. qr vagabantur extra illud volumen. Hodie autē per modernos canonistas capitula in decretalibus in sexto similiter et in clementinis non cōsueuerūt allegari extra: quia talia capitula modo non vagantur extra corpus iuris canonici. Sed legiste predictorum librorum textus allegant extra: eo qr sunt extra corpus sui iuris/ scilicet ciuilis. Verum est ꝙ canoniste adhuc hodie aliquos textus etiam canonici iuris allegant extra. videlꝫ hos qui sunt extrauagantes nōdum incorporati iuri canonico.
¶ ffa. id est facit.
ffe. re. pre. n. id est felicis recordationis predecessoris nostri.

F.t.id est fraternitatis tue
Fi.id est finale vel fine
ff.id est digestis
Fri.de zen.id est fridericus de zenis.
Fran.de sab.i.franciscus de sabozellis doctoz & car
Flori.id est flozianus doctor (dinalis.
Fri.impera.fridericus imperator.
F.t.t.r.fraternitati tue taliter respondemus
G.in spe.guilhelmus in speculo.
G.de.mon.lau.i.guilhelmus de monte lauduno
Guil.id est guilhelmus doctor
Gen.id est gensbelinus doctor.
Gra.id ē gratianus cōpilatoz decreti
Go.vel Gof.id ē goffredus qui composuit sūmaȝ in qua recitant examinandi in iure canonico continuationes rubricarū et alia plura.
Gar.id garsias doctor
Hu.vel.v.id est hugo vel vgucio.
Ho.vel.hos.id est hostiensis doctor
Hen.bo.id est henricus boickz
Hon.id est honozius papa
Her.id est hermannus doctoz.
J sola vel cum titello sic ī denotat infra
Pro quo sciendum:quando textus allegatur qui etiam postea habetur siue in eodem libro: siue in alio eiusdem tamen iuris: tunc dicitur infra. et scribitur per J longum: cui supra poni potest titellus: vt sic.ī.

J.ti.prox.c.i.ii.id est infra titulo proximo.c.i.7c.
J.e.ti.i.infra eodem titulo
J.breuis significat vnum vel primo
Jo.mo.i.iohēs monachi glosator sexti in francia.
Jo.an.id est iohēs andree etiā glosator sexti et clemētinarum:q̄ 7 nouellas ↄscripsit valētissim⁹ doctor.
Jo.imo.id est Johēs imola modernus doctor super decretalibus notabiliter scribens.
Jo.vel.iohā.gl.id ē iohēs glosator decreti theutonicus quē aliqui nominābt iohānem antiquū.
Jo.de lig.id est iohanes delignano
Jo.de fan.id est iohannes de fandusiis
Jnno.vel innoc.id est innocentius papa
Jmo.idest imola subaudiendo io.
Jac. de liz.id est iacobus de lizano
Ja.de are.id ē iacobus de arena.
Ja.but.id est iacobus butrigarii
Ja.bal.id est iacobus balduini.
Ja.de bel.id est iacobus de beluiso
L sola.id est lege/vel quinquaguinta in numero distinctionum
La.ab.id est lapus abbas doctor.
Lamb.de ramp.id est lambertus de ramponibus
Ludo de ro.id est ludouicus de roma doctor.
La.vel lau.id ē laurentius i glosis decretalium
Li.id ē libro vel liber.scdm exigentiam ↄstructōis.
M vel mar.id ē martinus doctor
M.vel man.id est mādamus.signāter quādo lit/

tera.q.sequit᷑.Ut.m.q.id est mādamus quatinus.
Mo.ca.p̄.id ē monitōe canonica p̄missa.
¶Nic.sico.i.nicola⁹ sicolus doctor:qui aliter di/
cit᷑ panormitan⁹ vel panormita modernissimus
No.ꝛ ve.test.id est noui et veteris testamenti
No.id est nota.Nota.i.notatur
Nouel.id est nouella
¶O.vel op.id opinio
Ob.id ē obstaculo
Odo.id ē odofredus doctor
Ol.vel old.id est olradus vel oldradus
Osti.vel ost.i.ostiensis.cōmuniter tn̄ p h.dicitur
¶Pe.id est penitētia vel petr⁹ vel penultio. Pelt.
vel penult.i.penultio. Paragraph⁹ qꝛ in ordie al
phabeti nō inuenit᷑ abbreuiat⁹ cū nō sit vna littera
sic solet scribi.§.Ut qn̄ capitulū vel aliqua lex ē lō/
ga tūc ad citi⁹ inueniēdū textū allegatū ponitur i
capitulo vel lege pagraphus vnus vel plures
Nota tn̄ ꝙ paragraphi sunt duplices/videlicet ma
gnus ꝛ puus.ꝛ puus debet esse niger de incausto in
tali forma.§.et talis debet legi cū sua determinati
one sequenti.hic autē cōmuniter ponitur in glosis
vel in sūmis recollectis. Alius aūt magnus sic for
matur. ¶Et debet esse de alio colore scilicet rubeo
vel blaueo seu flauo.Et talis legi nō debet:licet in
legendo dū inuenitur vel dū venitur ad eū pausa/
ri debeat:et in corrigendo libros debet nominari vt
apponat᷑ si nō sit ibi.Nam certi text⁹ et sūme distin

cte sunt p tales: ita q allegat prim9 secūdus ꝛc. Si ergo nō essent ibi: ꝯtingeret primū accipi pro secundo et secundū pro primo: qd errorē induceret. et vn9 scz. v. paruus significat aliū videlicet magnū. et sic apud logicos est terminus secunde intētionis.
Preal. id est preallegatis.
Prin. id est principio. Per to. id est per totum.
Pri. id est primo.
Pretex. id est pretextu/hoc est occasione.
Pau. de leaz. id est paul9 de leazariis qui scripsit bene super clementinis
Pe. de bel. id est petrus de bella pertica doctor legū vltramontanus.
Pe. de samp. id est petrus de samprana
P. vel pla. id est placentius doctor
Pre. di. i. prefulgeat dignitate. vt de testi. l c. licz. ii.
Pre. id est preterea. ¶ Pa. id est papa.
Pom. id est pomponius imperator.
Q. id est questione: qn ponit in causis decreti. vel quatin9 qn ponit in textu decretaliuz: maxie post mandamus. vt sic manda. q.
¶ Ray. i. raymundus capellanus ꝛ penitētiarius Greg. ix. de quo in principio decretalium.
Re. id est remota. vt ibi. ap. re. vt supra.
Rof. id est roffredus doctor.
Rog. id est roglerius legista
Re. vel R. id est responso vel responsio
Re. id est require vel remissionibus.

¶ Sali.id est salicetus doctor
Syco.ab.id est sycolus abbas
Se.ap.id est sedes apostolica.
So.id est solutio
Sa.ap.cõ.id est sacro approbante concilio
Se.id est sequenti.
Sequen.id est sequentibus.
S.vel s.id est supra. Unde qñ aliquid allegat̃ in aliquo quod prius añ illũ locũ habitũ est in alio vel eodem libro eiusdem tamen iuris videlicet aut ciuilis aut canonici:hoc allegatur supra p̱.s.breuẽ.
sed.s.longa sola.id est scilicet.
Spe. id est speculum liber magnus ¶ti.
Spec.i.speculator autor speculi.s.guilhelm⁹ durã
Sub.ap.op.id est sublato appellatõnis obstaculo.
Ut de testi.Cum olim
Sa.auc.cõ.i.sacra auctoritate cõcilii:Ut de iureiu.
¶ Tan.id est tancredus. ¶Nimis
Te. vel ti.id est titulo.Etiã t.id est taliter
Tho.id est thomas.
¶ Vin. id est vincentius doctor
Vincen.id est vincentius etiam doctor
Vb.de bo.i.vbertus de bobio. Ult.id est vltimo
V.sola id est quinqꝫ vel quinta.Ut.v.q.v.
Vui.vel vuil.id est vuilhelm⁹ quod Jtalici scribũt guilhelmus et francigene guilhermus.
Vui.duran.id est vilhelmus duranti
V.i.versu vel versiculo. Ve.i.vetus Ut.ff.vetus

x. id est decima
xx. id est vicesima &c.
xc. id e nonagesima. quia x preposita c q significat centum subtrahit ei x. sicut etiam in xl. &c.
zab. i. zaborella videlicet dns franciscus
c. id est consecratione
§. id est pagrapho vel pagraphis. de quo supra latius dictum est. Sut et alie abbreuiature de rubricis tam legu q canonu maxime decretaliu de quibus patebit i. Hec aut de abbreuiaturis textuu & glosar. sumaru et lecturaru vtriusq iuris preter titulos nunc sufficiat. Que vtiq primis iuriu alumnis difficiles apparent in primo aggressu: et raro colligunt ita copiose. Quare sit hoc opusculu incipientibus tantomagis acceptu cariusq reputatu qto sollicitius est collectum.

Uia ad premissarum notitiam necessariu est habere rubricas seu titulos vtriusq iuris abbreuiatos & extensos: preponam rubricas iuris canonici propter ear. paucitatem respectu rubricaru iuris ciuilis quas etia subiunga. Etia quia supra pmisi ius canonicu iuri ciuili ratione dignitatis et excelletie &c Sequutur ergo rubrice decretalium & p seques sexti & clementinar.: eo ordine quo ponutur in decretalib primit abbreuiate. deinde extese: et postea vt eo facilius meti teneatur metrice in liii. versibus colligetur. Un nota q hi sut tituli decretalium, no i specto ordie alphabeti: et primo primi libri: secundo secundi. &c.

Rubrice canonici primo decretalium

De sū.tri.et fi.ca.id est de sūma trinitate et fide ca-
Constit.id est constitutionibus (tholica.
Rescrip.id est rescriptis
Consue.id est consuetudine
Postu.pre.i.postulatione prelatoꝝ
Ele.i.electione et electi potestate.
Transla.epi.i.translatione episcopoꝝ
Au.et vsu.pal.i.auctoritate et vsu pallii.
Renū.id est renunciationibus
Sub.neg.pre.i.supplēda negligētia prelatoꝝ
Temp.or.i.tēporibꝰ ordinū ⁊ qualitatibꝰ ordinan
Scru.ī or.fa.i.scrutinio in ordine faciēdo (doꝝ
Or.ab epi.q̇ re.i. ordinatis ab epo q̇ resignauit/vel
renunciauit episcopatui.vel ab excoīcato.
Eta.⁊ quali.i.etate ⁊ qualitate ordine p̄ficiendoꝝ.
Sa.vnc.id est sacra vnctione
Sacra.ite.vel nō.id est sacramētis iterādis vel nō.
Ser.nō.or.i.seruis nō ordinādis et eoꝝ manumis-
Fi.p̄s.i.filiis p̄sbyteroꝝ ordinādis vel nō (sione
Ob.ad rati.i.obligatis ad ratiocinia ordinādis vel
Corp.vici.i.corpe viciatis ꝑmouēdis vel nō (nō
Biga.i.bigamis non ordinandis
Cle.pe.i.clericis peregrinis
Off.arch.id est officio archidiaconi
Off.archip̄.id est officio archip̄sbyteri.
Off.pri.i.officio primicerii.
Off.sacri.i.officio sacriste
Off.custo.id est officio custodis

Off.vica.id est officio vicarii
Off.dele.i.de officio et potestate iudicis delegati.
Off.le.i.officio legati.
Off.iudi.or.i.officio iudicis ordinarii
Off.iudi.i.officio iudicis.
Ma.et obe.i.maioritate et obedientia
Treu.et pa.id est treuga et pace
Pac.id est pacis
Transac.i.transactionibus
Postul.i.postulando
Procur.i.procuratoribus
Sindi.id est sindico
His q̄ vi.me.i.his q̄ vi metusue causa fiunt.
In inte.re.i.in integrum restitutione
Ali.mu.iu.cau.fact.i.alienatione mutandi iudicii causa facta.
Arbi.id est arbitris

Tituli Libri Secundi

Iudi.id est iudiciis
Fo.compe.i.foro cōpetenti
Li.ob.i.libelli oblatione.
Mu.peti.id est mutuis petitōnibus
Lit.contest.id est litis contestatione.
Vt li.nō conest.id est vt lite non contestata nō procedatur ad testium receptionem vel ad diffinitiuā sententiam.
Iu.calum.id est iuramento calumnie.
Dila.id est dilationibus.
Fer.id est feriis

Or.cogni.id est ordine cognitionum
Plus pet.id est plus petitionibus
Cau.pos.& propri.i.causa possessionis & proprieta/
Resti.spo.id est restitutione spoliorum. (tis
Do.et contu.i.dolo & contumacia
Eo q̄ mit.in pos.i.qui mittitur in possessionem cau
sa rei seruande
Ut li.pen.id est ut lite pēdente nichil innouetur.
Seques.posses.i.seq̄stratōe possessionū et fructuū
Confes.id est confessis
Proba.id est probationibus
Test.id est testib9 et attestationibus.
Test.co.i.testib9 cogendis vel non
Fi.instru.id est fide instrumentorum.
Presūp.id est presūptionibus
Jureiu.id est iureiurando
Excep.id est exceptionibus
Prescrip.i.prescriptionibus
Sen.et re.iu.id est sententia et re iudicata
Ap.i.appellatōibus recusatōibus & relationibus
Peregri.id est peregrinantib9
Cōfir.uti.i.cōfirmatōe utili vel inutili

Tituli Tertii.Libri.

Vi.et.ho.cle.i.de vita & honestate clericorū
Coha.cle.et mu.i.cohabitatōe clericorum et mulierū.
Cle cōiu.id est clericis coniugatis

Cle.nõ resi.i.clericis nõ residẽtib⁹ i eccia vel pben/
Preben.id est prebendis et dignitatibus (da.
Cle.egro.i.clerico egrotante vel debilitato
Instit.id est institutionibus
Conces.pre.i.ↄcessiõe pbẽde vel ecclie nõ vacantis
Ne.se.va.id est ne sede vacante aliquid innouetur
His q̄ fi.a p̄.i.his q̄ fiũt a p̄latis sine ↄsẽsu capituli
His q̄ fi.a ma.par.ca.id est his q̄ fiunt a maiori p/
te capituli (ↄferant.
Vt ec.bene.i. vt ecclesiastica bñficia sĩt diminutõe
Re.ec.nõ alie.id est rebus ecclesie non alienandis.
Preca.id est precario vel precariis
Cõmo.id est cõmodato
Depo.id est deposito
Emp.et ven.id est emptione et venditione
Lo.et ↄduc.id est locato et conducto.
Re.permu.id est rerum permutatione
Feu.id est feudis
Pigno.id est pignoribus et aliis cautionibus.
Fideius.id est fideiussoribus
Solu.id est solutionibus
Dona.id est donationibus
Pecu.cle.id est peculio clericoꝝ
Testa.id est testamentis et vltimis voluntatibus
Suc.ab intes.id est successionibus ab intestato
Sepul.id est sepulturis
Parroch.id est parrochiis ꝛ alienis parrochianis
Deci.id est decimis primiciis et oblationibus.

Regula.i.regularibus et trāseūtibus ad religionē.
Cōuer.cōiu.id est cōuersione cōiugatorū.
Cōuer infid.id est conuersione infidelium
Voto.id est voto et voti redemptione
Sta.mo.i.statu mōachoꝝ et canonicoꝝ regulariū
Reli.do.i.religiosis domibus vt epo sint subiecte.
Capel.mo.id est capellis mōachoꝝ et alioꝝ religio
Jure pa.id est iurepatronatus (sorū
Cēsi.id est cēsibus exactionib9 et procurationibus
Cōse.ec.id est cōsecratione ecclesie vel altaris.
Cele.mis.id est celebratione missaꝝ et sacramento
eukaristie et diuinis officiis.
Bapt.id est baptismo et eius effectu
Pres.nō bapt.id est presbytero nō baptisato.
Custo.euka.id est custodia eukaristie crismatis/et
alioꝝ sacramentorū
Reli.et ve.sāc.i.reliq̄is et veneratione sanctorum
Ob.ie.id est obseruatione ieiuniorum
Pur.post par.id est purificatione post partum
Ec.edi.id est ecclesiis edificandis vel reparandis.
Jmmu.id ē imunitate.alias emunitate ecclesiaꝝ
cimiterioꝝ et rerū ad eas pertinentiū
Ne.cle.vel mo.id est ne clerici vel monachi seculari
bus negociis se immisceant

¶Tituli quarti libri

¶Spon.et matri.id est spōsalib9 et matrimoniis.
Despon.impu.id est desponsatione impuberꝝ.
Clam.despō.id est clamdestina despōsatione

Spon.du.id est sponsa duorum.
Cōdi.ap.i. cōditionibus appositis in desposatione vel in aliis contractibus
Qui cle. vel vo.i.qui clerici vel vouentes matrimonium contrahere possunt
Eo qui dux.i ma.i.eo qui duxit in matrimonium quam polluit per adulterium.
Con.lepro.id est coniugio leprosoꝝ.
Coniu.ser.id est coniugio seruoꝝ.
Na.ex li.ven.i.natis ex libero ventre.
Cog.spi.i.cognatione spirituali
Cog.le.i.cognatione legali
Eo q̄ cog.consan.vx.sue. i.eo qui cognouit cosanguineam vxoris sue
Cōsan.ꝛ af.i.ꝯsanguinitate ꝛ affinitate (eundi.
Fri.ꝛ male.i.frigidis ꝛ maleficiatis et īpotentia co
Ma.con.edic.ec.conctrac.id est matrimonio cōtra edictum ecclesie contracto
Qui.fi sint.le.i.qui filii sint legittimi.
Qui ma.ac.pos.i.qui matrimonium accusare possunt/vel contra illud testificari
Diuor.id est diuorciis
Dona.inter vi.ꝛ vx.de dote.i.de donationibꝰ inter virū ꝛ vxorē:et de dote post diuorciū restituenda
Se.nup.id est secundis nuptiis

Tituli Quinti Libri

Accu.i.accusatōibꝰ inq̄sitiōibꝰ et denunciatiōibus
Calū.i.calūniatoribꝰ. Simo.i.simonia.ꝛ ne aliquid pro spiritualibus exigatur vel promittatur

Ne prela. vi. su. id est ne prelati vices suas vel eccle
sias sub annuo censu concedant
De magi. i. de magistris et ne aliquid exigatur pro
licentia docendi
Jude. i. iudeis et saracenis et eorum seruis
Here. id est hereticis et manicheis.
Scisma. id est scismaticis
Aposta. id est apostatis et reiterantibus baptisma
His qui fi. oc. id est his qui filios occiderunt
Infan. et lang. ex. id est infantibus et languidis ex
positis.
Homici. i. homicidio voluntario vel casuali
Tornea. id est torneamentis
Cle. pug. in du. i. clericis pugnantibus in duello
Bali. et sagit. id est balistariis et sagittariis.
Adul. i. adulterio et stupro
Rapto. i. raptoribus. icendiariis. et violatoribus ecclesiarum
Fur. id est furtis
Usur. id est usuris
Cri. fal. i. crimine falsi
Sortile. id est sortilegiis
Collu. dete. id est collusione detegenda
Delic. pu. id est delictis puerorum
Cle. vena. id est clerico venatore
Cle percus. id est clerico percussore.
Maledi. id est maledicis.
Cle. excommu. id est clerico excomunicato/interdi
cto vel deposito ministrante

Cle.nõ or.id est clerico nõ ordinato ministrante
Cle.p̄ sal.pro.id est clerico per saltum promoto
Eo q̊ fur.or.sus.i.eo q̊ furtiue ordines suscepit.
Exces.pre.id est excessib⁹ prelatorum in subditos
No.op.nun.id est noui op̄is nunciatione
Priuile.id est priuilegiis ꝛ excessib⁹ priuilegiatoꝝ
Pur.cano.id est purgatione canonica
Pur.vulga.id est purgatione vulgari
Iniu.id est iniuriis et dãno dato
Pen.id est penis
Pe.ꝛ.re.id est penitentiis ꝛ remissionibus
Sen.ex.id est sententia excõmunicationis.
Ver.sig.id est verboꝝ significatione
Re.iu.id est regulis iuris
Nunc p̄missis rubricis decretaliũ abbreuiatis ꝛ extensis vt eo meli⁹ mẽti teneãtur: sequũtur vers⁹ de eisdem secundum ordinem
Prima sup̄ma fides statuit:scribitq3 senescit
Postulat electus:trãslatus auctor et vsus.
Inde renũcio suppleo tẽporibus quoq3 scrutor
Ordo resignatus:etas vngitq3 sacramen.
Filius et seruus obnoxius et viciatus.
Hinc bigamus clerus peregrinus et archileuita
Archisacer.primas sacris custos vice fũgens.
Delegans legans.iudex ex ordine dictus
Iudicis officium maior pax pacta sequuntur
Trãsigo postulo:procuro vel sindicus esto
Hinc metus integrat.alienat:arbitrum dat.

Iudiciū forusq; libellus mutua poscens
Litē cōtestans sine quo non suscipe testes
Iuro dilatis feriis ex ordine nosco.
Plus peto de causa spoliatus restituendus
Est dolus est missus lis pendens atq; sequester
Confessusq; probo.testis.testes quoq; cogo
Instruo .presumo iusiurans excipiendo.
Prescribo.sententio prouoco pergoq; firmo
Diuus honor clerus habitans clerusq; iunctus.
Non residens dignus eger vel debilitatus.
Instituo cōcedendo ne sede vacante
Et sine cōsensu maior pars non minuatur
Ecclesie res atq; pcaria cōmodo pono
Vendo loco muto feudū pignusq; cauendo
Atq; fideiussor soluit dat peculiorū
De testamentis etiam succedo sepultis
Parrochiis decimis vult regula religiosis.
Cōiunx cōuersus inuidus vota redemit.
Inde status & monachi dom9 atq; capella locorū.
Iurepatronatus.de censibus ara sacrata.
Missaq; baptismus quo non est presbyter vsus
Eucarista reliquie ieiunia pura
Edes immunes seculi fuge clerice merces.
Sponsus & ipubes clādestina:sponsa duorum.
Conditio vouens qui polluit atq; leprosus
Seruus de natis sequitur cognatio duplex
Post consanguineā cōsanguinei gelidiq;
Coniugium vetitū sequitur qui legittimi sunt.

Accusare queunt diuorcia dona secunda
A Accusato siue calūnia simonialis.
Prelati rabi iudeus hereticusqȝ
Scismaticus apostaticus natos perimentes
Infans expositus homicidia torneamēta.
Hinc clerus pugnās post hoc quoqȝ sagitat adult.
Ecclesie raptor sequitur fur: hinc et usura
Falsarius sors colludens crimen puerorum.
Clerus venator percussor maledicusqȝ
Clericus depositus qui non est ordo minister.
Saltus furtiuus excessus opusqȝ nouellum.
Lex priuata subit: sequitur purgatio duplex.
Iniurie peneqȝ remissio post anathema
Verbor̄ signi: sequitur post regula iuris
T Hi sūt speciales versus de rubricis decretalium secundū ordinē suū. Et ut supra tactū ē ubi diceba tur de decretalib9. C. lxxxv. sūt rubrice seu ti. Sūt aūt capitula in decretalib9 tria milia min9 xviii
Bis centū tituli: sed quindenos remouebis v9
Sunt decretales ter mille: sed absqȝ nouem bis.
P Remissis titulis seu rubricis decretaliū abbre uiatis et extēsis. nō inspecto ordine alphabeti: sed eo ordine quo ponunt̄ in decretalib9. Et premissis versibus de eisdē secundū ordinē ut eo meli9 mēte teneāt̄: Sequūtur nunc iidē tituli siue Rubrice de cretaliū extēsi p ordinē alphabeti secūdū ordinē li/ bror̄ eos ꝯtinētiū ordinati: ut lector iuris si īdigue rit eiti9 inueniendo quēlibet illor̄ recurrat ad eos.

Tituli libri decretaliū.

6. Sexti

¶ In sexto autē libro sunt rubrice pauciores. Videlicet circa lxx. et in clementinis adhuc pauciores videlicet. xlvii. Capitula scire cupiens in his duobus mox numerabit. magis profecto q̄d cōtineant attēdendū est q̄ quot sint. Vt aūt faciliter scirētur in versib⁹ premissis q̄ rubice decretaliū essent in sexto et q̄ in clemētinis: desup signande essent cū rubro vi. in sexto. et. vii. in Clementinis. quod aliquo labore fieri posset: illū ad remouendum tituli siue rubrice libri sexti et clementinar cōsequētur sequūt. Vt i eisdē posite sint libris nō inspecto ordine alphabeti. Et p̄mo tituli siue rubrice libri primi Sexti decretaliū. ¶ Tituli primi libri sexti libri decretaliū

De sūma trinitate et fide catholica.
De constitutionibus
De rescriptis
De consuetudine
De postulatione prelatorum
De electione et electi potestate
De renunciatione
De supplenda negligētia prelator.
De tpib⁹ ordinū et qualitatibus ordinandor.
De filiis presbyteror. ordinandis an non.
De officio vicarii
De officio et ptāte iudicis
De officio et ptāte iudicis delegati.
De officio legati
De officio iudicis ordinarii.

Tituli Secundi Libri septi libri decretaliū.

Tituli Tertii Libri Septi decretaliū.

De institutionibus
De cõcessione prebēde vel ec. nõ. vacantis
Ne sede vacante aliquid innouet
De rebus ecclesie non alienandis
De sepulturis
De decimis primiciis et oblationibus.
De regularibus et transeũtibus ad religionē.
De voto et voti redemptione
De statu monachoꝝ et canonicoꝝ regulariũ.
De iurepatronatus
De cõsecratione ecclesie vel altaris
De reliquiis et veneratione scõꝝ
De imunitate ecclesie cimiterioꝝ ꝛ reꝝ ad eas ptinentiũ.
Ne cle. vel mo. nego. se. se imisceant.

Tituli Quarti Libri sexti decretaliũ

De Esponsalibus et matrimoniis
De desponsatione impuberum
De cognatione spirituali

Tituli Quinti Libri sexti decretaliũ.

De accusationib⁹ inqsitionib⁹ ꝛ denũciatõib⁹.
De hereticis et manicheis ꝛ eorũ seruis
De scismaticis
De homicidio voluntario vel casuali
De excessibus ꝑlatoꝝ i subditos
De priuilegiis et excessibus priuilegiatoꝝ
De iniuriis et damno dato
De penis
De penitentiis et remissionibus

P Ositis titulis quinqꝫ librorum li. vi. pro vt cōsequenter ponūtur in libris nō inspecto alphabeti ordine: ponunt͛ iidē tituli siue rubrice p̄fatorū librorum libri septi scdm ordinem alphabeti: vt a lectoribus citius inueniri valeant.

Tituli siue rubrice sexti libri decretalium

¶ Nota in libris sexti decretalium sũt tituli siue rubrice lxx. ¶ In primo libro. xxi. ¶ In scdo xv ¶ In tertio xix ¶ In quarto. iii. ¶ In quinto. xii

¶ Sequuntur tituli siue rubrice clementinarũ. Ut i libris earũ consequẽter positi sũt ordie alphabeti nõ inspecto ¶ Tituli pri. li. Clemtinarum

¶ Tituli Secundi Libri Clemen.

b C ... ordine ... habet.

Tituli Tertii Libri

Tituli Quarti Libri

Tituli Quinti Libri

De homicidio voluntario vel casuali
De excessibus prelatorum in subditos
De priuilegiis et excessibus priuilegiatorum
De penitentiis et remissionibus
De sententia excōmunicationis suspensionis inter-
dicti et solutionis
De verborum significatione

Positis titulis q̄nq3 librorum clementinarum prout cōmuniter ponunt᷑ i libris nō inspecto alphabeti ordine: ponūtur iidē tituli siue rubrice p̄fatorum librorum clemētinarum secundū ordinem alphabeti: Ut a lectoribus citius inueniri valeāt.

Tituli siue Rubrice libri Clementinarū

Sententia excōmunicationis. suspēsiōis: et interdicti et solutionis. libro quinto. ti. xii.
Testamentis et ultimis voluntatibꝰ. li. iii. ti. xi
Ut lite pendente nichil innouetᷣ li. ii. ti. v.
Uita et honestate clericoꝝ. li. iii. ti. i
Uerborū significationibus. li. v. ti. viii.
¶ Nota i libris clemētinaꝝ decretaliū sunt tituli siue rubrice. xlvii. In pˀmo libro. xi In secūdo. xi. In tertio. xvi. In quarto. i. In quinto. viii.
¶ Collige versus q̄d vult distinctio queuis
Ut videat q̊sqꝫ diuinū ius hoīsqꝫ.
Utqꝫ sciat p q̄ consistūt iura quiritum
Et cur dicatᷣ res ecclesiastica canon
Regū cur fuerit a pˀmo cōdita iura.
Nec liceat cuiq̄ȝ ius naturale mouere.
Hec mala peccati distiguit ludificati.
Ex hac cognosces q̊ leges composuerūt.
Re qua ius nature ꝯsuetudīe differt
Ut naturali cedāt q̄ ꝯstituūtur
Sic legi regū lex p̄ualet ecclesiaꝝ.
Mādato iuris ꝛ legū vincitᷣ vsus
Uia iustitie discretio prouide pensat
Nō dispēsatᷣ vbi naturale patet ius
Sic nec agas leuia ꝙ q̄s vitet grauiora.
Tp̄s in hac disce quo canō cepit esse.
Respicias quot erāt ꝛ eos qui ꝯstituerūt
Actor sit papa: si ꝯciliū celebrādū
Dicitur hic ꝙ bis synodus celebratur in anno
Hec monstrat q̄d decretalis epistola possit

Tanto quis valet quo q̄s rationibus instat.
Sūmos seu minimos recitās locat inferiores
Ista loca distinguit: et ordinat ecclesiarum
Consecrat hec omnes maiores siue minores
Discutit ista genus patriā vitamq̄z sacrandi
Hec dat cuiqz suū veniale de crimine distans
Sit post baptisma contentus ꝯiuge sola
Hac augustinus nubentis vota requirit
Ista sacratoꝝ ꝯtractū dānat et odit.
Hac locus et causa tempus persona notantur
Contradicit hec ꝑ cōcilium manicheis
Tangit et hec que cōtineant offerre volentes
Instruit hec leuita minor ꝙ contineat se.
Ordo sacer non detur ei si quis bigamus sit
Femina pontifici persona domestica non sit
Ista docet presul ꝙ debet sobrius esse
Astruit hec prudens ꝙ debeat esse sacrandus.
Hec prohibet legere gentilia metra satyre
Scripturas sacras sacrandus scire iubetur
Admonet hec illum qui non extrinseca nouit
Nisi sit ornatus hic non admittitur ipse
Conuenit esse modū gressus verbiqz cibiqz
Tutius est ipsi si sit cūctis bonus hospes
In factis verbis hunc condecet esse pudicum
Gloria pontificis est vt procul ingluuies sit.
Expedit vt nō sit percussor quisqz sacerdos
Respuit hec hominem distinctio litigiosum
Mittit in interitum cupidos: hec fenus abhorrēs.

Abiicitur sacrandus in hac si sit neophitus
Non venit ad clerū qui corpus habet vitiosum
Judicat hec prio grauit᷑:sed post moderat᷑ vel mise/
Sacrari vetat hec oēs quos cura stringit (ret᷑
Prepositus primo datur hic preposterus ordo
Idcirco vetat hos qꝛ sepius hi repetunt᷑
Reiicit hec seruos sine libertate sacrandos
Eiicit abscisos ⁊ corporibus viciatos
Condēnatur in hac generatio presbyteroꝝ.
Hic baptisatus prohibetur si fuit eger
Hec vetat abbate monachos volente sacrari
Officiū negat hec nisi sit bene quisqꝫ probat⁹
Nullus erit presul:nisi quē sacer ordo decorat
Indigni laici iubet hec ne pontifices sint
Clerus plebs princeps hic eligit:hec petit hic vult.
Vsurpans laicus id vt eligat audiat istā
Sed docet hec ꝑ quid tribuatur presulis ordo
Cū dissensio fit a pluribus edita stabūt
Vt sacretur ab oībus archiepiscopus hec vult
Instituitqꝫ iubet a preside presbyteros hec
Vult hec sacrari si cui dubius fuit ordo
Si vult hoc presul:lectores condiat abbas
Ecclesia titulo ve carens nō promoueatur
Respice dicta patrū ne promoueas alienū
Abnuit hec recipi cui dimissoria nō est
Tute suscepis quē sic formata tuetur
Punit maiores dū promouent inferiores.
Distinguit tempus hec in quo promoueantur

Tempora distinguit et i his ieiunia ponit
Rectos iudicat hec modulos intersticiorum.
Ista dat annorum numerum quo promoueantur
A quibus i psa patris electio debeat esse
Sed loca pontificis docet hec et presbyterorum.
Crimine quo careat sacrādus in hac replicatur.
Hec dat pauperibus: lapsosqz docet reparare.
Ut nec consensum det peccatis alienis
Sollicitus sit episcopus oppressos releuare
Congruit ut presul primū ferat hospiti curam
Incautum largum uetat hec uenantib⁹ obstat
Hac datur impensa: uiduas inopesqz tueri
Respuitur clerus si non pius aut cupidus sit
Istic sit regula et ꝙ bene prepositus sit.
Ex hac sacrari prohibent̄ litigiosi
Tutius ante petat nisi sit satis ecclesie res
Hec plus corde probat dn̄o ꝙ̄ uoce canendū
Hec dat obedire maioribus inferiores
Non negat ista suas mandare uices patriarchan
Sed non omnino uetat ista tacere minores
Ut seculi princeps nō ordinet ecclesie res.
Urbs non signatos apices non uult neqz mittit
Est ius muniri peregrinū quinqz sigillis
Uniuersale nullum sinit ista uocari.
Ista uetat ne qui celebrent nisi pallia dentur
Moribus indecori nō pallio sunt decorandi
Absit ut una habeat duos prouincia patres
Sensum uersibus his dat cause questio queuis

Dānat ementes spiritualia gratia xpi
Ingressū vendens vel emens perit ecclesiarum
Si pro prebēdis dederis quid symon haberis
Criminis ignorans fiet reus ille paterni
Ecclesiam reddit ista vix ꝙ ordine prestet
Rursus promotos abscidit ius ꝓmouendos
Ecclesia pax plena sibi cleriqꝫ negatur
Causa patens cum sit cūctis non queritur ordo
Ad ius vel synodū nullus trahat expoliatum.
Vim talem subeat qualem fecisse solebat
Ad testesqꝫ duos presul cōuincitur aptos
Si cadit accusans non cogitur reus vltra.
Respuitur iure vox dilatoria si sit
Vir bonus accusat quēuis licet inferior sit
Mandato legis datur accusatio scriptis
Quod plene restitui debeat ius edocet omne
Vtitur iudiciis quāto fuit expoliatus
Aperte tractetur quāuis inducia detur.
Restat vt infamis et homo sine lege tacens sit
Vox inimica domestica vox non obest alieno
Mitti vel duci non debet ad exteriores.
Libere ab hac ñ stat simul quē sua culpa remordet
Iudex auditor non fiat presulis vnus
Iudicio nullus vnꝙ dānabitur absens.
Exigitur ne quis in quo cadit hoc repetatur
Torquet in actorem sibi vox obiecta reatum.
Omnis anathema nec agat nec testificetur.
Rite tacet quiuis minor illū si teneat etas.

Dum nequis agere nequeas et testificari
Ius statuit ne sit quis vnq̄ testis et actor.
Nunq̄ dānetur quis cum non possit adesse
Dat ius q̄ quis agat pro se ciuilia tantum
Mittit famosum neglecta probatio flagris
Est accusandus semel et bis: terq; vocandus.
Nemo procuret crimen ciuilia curet
Baiula iuris iubet vt synodalia fiant
Reuera malus est mala cuius que male pandit
Aut caput aut lingua delatori capuletur.
Omnes infames tacent aut crimine tenti
Presulis obiecta nisi vera proles reprobaris
Iudicium expetere nunq̄ debes alienum.
Alter adesse potest si sit prouincia discors.
Si cadit accusans non cogetur reus vltra
Est qui dum viuit nemo sibi substituendus.
Tutus semper erit hic qui se dante recepit
Dat ius ne statuat successorem sibi presul
Nullus amicorum michi prosit vt eligat vnus.
Electus cum sim prestatur cautio damni
Est secum standum sententia ni vetat ipsum.
Ordinis est ne quis vnq̄ redeat sine scriptis
Si quis anathema statuit virtute carebit
Iudicis et alterius nullus est ordo petendus
Curent primates bene sua non aliena
Non dubites dotem cum basilica retinendam.
Ordinet et seruet dispenset non alienet
Nil preterq̄ duos presumat sumere soldos

Judicet vt laicus clerum non attrahat vllus
Judicium secli sequitur suspensio cleri.
Seu bona seu mala sit sententia dico tenendam
Dico q̄ proprium poterit quid clerus habere
Ecclesie si res vendis vel emis sibi reddas
Si darevis et des: dare non potes ecclesie res
Ex re communi quesitis vtimur eque
Si fortasse voles testari de proprio des
Ecclesie baptismali dande decime sunt.
Tempora longa trahunt ius funeris et decimarum.
Jus est ne quis plus repetat q̄ debeat alter.
Non nisi ciuili re frater testis habetur
Tale quid exercens non debet clericus esse
Si tulerit plus q̄ dederit iam fenus habetur.
Ex male quesitis elemosyna non sit egenis.
Si male quesita tenet digne non penitet vllus
Jniuria non pena datur cum pena notatur
Nec retinere licet que sunt promissa patrono
Solum voce nequit condemnari mulieris
Tali die dn̄i placitum non debet haberi.
Atq; probatur in hac probatio danda neganti.
Nec confessio fit nec iuramenta coacta
Tollere non poterit quem confert solus honorem
Jn grauibus si sit deuictus eiiciatur
Dantur in hac monachi pastores ecclesiarum
Abbas ecclesiam presul debet dare curam
Hic legitur q̄ ius et rem p̄scriptio tollit
Quadragenis domibus prescriptio religiosis

Tales si teneant ius non tamen ergo gubernēt.
Vsurpans sine iudicio rem decidet a re
Respuit a laicis ius ecclesias retineri
Queritur an liceat cordis dimittere votum
Vt sua censaldus teneat que deserat eger
Omne monasterio remanebit nec redit ille
Dum redit: illicite que contulit illa manebunt.
Terminat hec apud alumnum synodale statutū
Vt non abbates a presule constituantur
Vt presul clerum non impediat monachandum
Ipso nolente tamen non suscipiat alter.
Sed iam canonicos canon prohibet monachari
Quem pater offert si placet exit cum sit adultus.
Visam mox vestem si non pater abdicat hic stet
Offert inuitum nec seruat religionem
Et si forte placet monacho transire licebit
Prima sit ex titulo sit commendata secunda.
Ecclesiam tenui vetat hac aliaqꝫ cupiri.
Tertia ne liceat tractare negocia secli
In clara veste prohibetur clericus esse
Examen proprium fugiēs sine spe graduū sit
Iuramenta licet homini dare quando necesse:
Si sic esse putat vt ait non peierat ipse
Taliter exemplo quod obediat iste probatur
Vota promissa mutentur turpia si sint
Dum peierare cupis piurus haberis
Ex iusta causa multis licet arma mouere
Fiet bellum iustum si pro rebus repetendis

Fas est quando quidem socio succurritur armis
Inferriqꝫ docet vindictam questio quarta
Cum sit ad hoc positus vt puniat ille meretur
Iura iubent homines peruersos ad bona cogi
Ecclesie rebus sint heretici spoliandi
Tandem de clero nulli licet arma mouere.
Si quis est hereticus tua sit sententia nulla
Interdum mali post mortem corripiuntur.
Crimine predonum nō damnetur domus eius.
Tuta sit ecclesia quam lex priuata tuetur.
Et si subsequitur lex altera derogat illi
Mentem diuinam rimantes sortilegi sunt.
Vita non viuunt qui peccant ista tenentes.
Nomina materiam que per primordia sumpsit.
In quattuor disces si forte requiris
Tales ni cessent cōmunio tollitur ipsis.
Vinctum pontificis non solues tu morituram
Morte facit penas noli proponere quantum
Si sit solemne dirimit connubia votum.
Sponsa ligat sponsum proprie nō est tamen vxor
Soluit disparitas cultus connubia queqꝫ.
Iungitur hic alii si respuit illa manere
Testatur bigamum sacer Augustiuus eundem
Viros coniugii persone dissipat error
Tantum conditio poterit si vilior erit
Nā contracta prius non soluit federa sed post.
Parui contrahere nequeunt sponsalia iure
Spiritualis naturali non societur

Vxorisqz sue cognatis non societur.
Mandatur clamdestina ne connubia fiant
Pollutam vetat hec in mortē fraude parantem
Si datur inuita post quando placet redit illam
Vt nulli nubat nisi patris sponsio fiat
Ducere lex prohibet in coniugio meretrices
Obstat coniugio sacro complenda libido.
Cum sit liber animus nō spondeat hāc pater eius.
Tangere ne liceat aliam quam stirps sibi fiat
Reuera sine mente caro nunq̄ violatur
In simili lapsu non hanc dimittet adulter
Nullaqz dū viuit hec hic pro coniuge ducat.
Alter non peccet quo damnetur minus alter.
Frigidus est alii tunc non sociabitur vlli
Vir non abiciat sine iudicio mulierem
Tertia si credis purgat confessio crimen.
Purgat secretum cordis contritio crimen
Et profecto semel dilectio nō cadit vnq̄
Nemo semel si penituit bene penitet vltra
Ista probat dimissa semel peccata teneri.
Magna cautela quiuis pensare tenetur
Debeat esse gemens et qualis vulnera purgans
Omnes baptismi maculas quo tergere possit
Dum tamen in vita post mortem ducere vitam
Vt vir non oret vxor si debita querit.
Mens vtriusqz nisi sit non bene continet alter.
Tuta manet viuente viro que nescia nupsit.
Vult leo si venit hic redit hec retinensqz priorem

Cognatam ppriam nemo pro coniuge ducat.
Omnes sponsis cõsanguineos reprobabis
Nūc septēnoꝝ graduum distinguitur ordo
Utqꝫ status hominis sic est generatio quarta
Truncus ponitur hic cum ramis ut docet auctor.
In testes recipi monstrat tibi septa parentes
Tangitur hic ꝙ non incestu gignitur heres
Utitur hec in quo dispensandū licitum sit
Aut si fraus subeat cogetur illa reuerti
Susceptam sobolem vetat affini sociandam.
Tunc raptus fiet cum vi deducitur illa
Coniungetur ei purgatio crimine raptus
¶ Consecrat ecclesias dñi distinctio prima.
Panis sacrati fert sacramenta secunda.
Tertia dat ferias nobis ieiunia subdit
Baptismaqꝫ docet tempus distinctio quarta.
Confirmat sacrat officiis: ieiunia laudat
Pneumate donato concludit fine beato
¶ Explicit decretum versificatum

¶ Sed qr decreti rubricas nimis esset tediosū enumerare propter maximā multitudinē. Ne tñ natură eiꝰ pretereā versus subiūxi totā materiam decreti significantes. In genere de qualibet distinctõne et omnibus questionibus cunctarū causarū.

Liber decretoꝝ distictus est in tres ptes. Quarum pria vocatur distinctiones: et huiusmodi

sũt cẽtũ ꝛ vna. Jn primis duabus distictiõnib⁹ tractat magister Gracian⁹ de iure: ponẽdo iuris diuisionem. subdiuisiones/et diuersarũ specierũ differẽtias et ↄueniẽtias. Jn tertia quid sit canon. q̇d priuilegiũ. ꝛ q̇d officiũ legum. Jn quarta quare leges facte sũt ꝛ quales esse debeãt. ꝛ qñ de eis vel secũdũ eas sit iudicandũ: ac de quadragesimali obseruatione. Jn q̇nta de muliere enixa vel menstruosa. Jn sexta de multiplici genere illusionum. Jn septima de ↄditoribus legũ. Jn octaua ꝙ veritati et rationi sit ↄsuetudo postponẽda. Jn nona ꝙ tribunalia regum sacerdotali sũt potestati subdita: et ꝙ põtifex et reges sese indigent. Jn decima q̇bus legibus imperatoꝝ sit obtẽperandũ. ꝛ ꝙ mẽdacia scriptoꝝ nõ sunt admissa canonibus. ꝙ si qñ inueniãtur: sunt corrigenda in opusculis tractatoꝝ. Jn. xi. ꝙ vsus et ↄsuetudo legẽ et canonẽ nõ vincãt. et que cõ. ob. Jn xii. de ↄsuetudine et more. ꝛ quẽ quisqȝ modum psallẽdi debet tenere. Jn xiii. ꝙ minus malũ est eligendũ. Jn xiiii. ꝙ non sũt aliqua cõmittenda delicta a nobis: ne alii grauiora cõmittant et q̃ conscientias valeant temperare

Jn decimaquinta distinctõne quo tempore generalia concilia ceperunt: et quorum patrum recipiuntur opuscula

Jn decimasexta distinctione que synodi vel cõcilia roborentur auctoritate Romani pontificis

In .xvii. q absq auctoritate romani pontificis sy nodus non debet congregari. In xviii. de pena eorum q synodo adesse contenunt de autoritate romane sedis In .xix. de auctoritate decretalium epistolarum et apostolicarum sanctionum.

In .xx. distinctione magister incipit agere de mini stris ecclesie.

In xxi. de diuersis ordinibus et gradibus ministrorum

In .xxii. de dignitate Romane ecclesie et quorundam librorum.

In xxiii. de ordine ministrorum. incipiens a romano pon tifice: descendendo per singulos gradus usq ad ostiarium.

In xxiiii. de examinatione ordinandorum.

In .xxv. de officiis clericorum: incipiens ab ostia rio et ascendendo usq ad episcopalem dignitatem scilicet archiprimicerii et thesaurarii circa medium il lius distinctionis. Nunc autem magister Gratia nus incipit declarare illas .xx. penas et peccata re gule apostolice: quas enumerat apostolus in episto la ad Tytum et ad Thimotheum. Et prosequitur in ea dem distinctione. oportet episcopum et quemlibet ad sacros or dines promouendum esse sine crimine supple notabili.

In .xxvi. magister determinat de illa clausula re gule apostolice predicte. Unius uxoris virum: continuan do deinceps de continentia clericorum usq ad tri cesimam quartam distinctionem. In .xxxv. de terminat illam clausulam regule apostolice. sobrium cuius tamen partem reseruat usq ad xliiii. distinctionem.

In xxxvi. distinctiõe prudentem. et illã psequitur in tribus distinctionibus imediate sequentibus
In xl. et. xli distinctiõe illud. ornatum doctorem
In xlii. illud. hospitalem
In xliii. pudicum et doctorem
In xliiii. illud. non vinolentũ. quod est pars illi⁹ qd dictum est superius distinctione xxxv. sobrium.
In xlv. illud. nõ percussorem
In xlvi. illud. non esse litigiosum
In xlvii. illud. non cupidũ. dom⁹ sue bñ prepositũ
In xlviii. illud. non neophitum
In xlix. magister breuiter recapitulat pcepta regule apostolice predicte
In. l. magister agit de lapsu et reparatiõe clericorũ.
In. li. de curialibus ordinandis vel non
In. lii. de pposteratione sacroꝝ ordinum.
In. liii. de curiis ãnexis recipiẽdis i clericũ vel monasteriũ
In. liiii. de seruis et manumissis
In. lv. de corpore viciatis. bigamis. illiteratis. publice penitentibus ordinandis vel nõ. In lvi. de filiis psbyteroꝝ et natis de fornicatiõe et adulterio.
In. lvii. de baptisatis i egritudie nõ ordinãdis. In lviii. de mõachis nõ ordinãdis sñ licẽtia sui abba.
In. lix. de laicis litteratis nõ subito ordinandis.
In. lx. de electiõe psonaꝝ ecclie et i trib⁹ sequẽtib⁹.
In. lxiiii. et. lxv. de consecratione episcopi
In. lxvi. de pmotione archiepiscopi
In. lxvii. de ordinatione presbyteroꝝ

In lxviii. de ordinatiõe nõ iterãda & de coepiscopis
In lxix. de nõ ordinatis ne in ecclesia ministrent
In lxx. Ne aliquis ordinetur sine titulo.
In lxxi. ne aliquis ordinetur a nõ suo episcopo
In lxxii. Ne aliquis ignotus sñ litteris cõmenda-
ticis recipiatur
In lxxiii. qualiter commendatoria vel dimissoria
vel formata sit facienda
In lxxiiii. de clericis inuitis nõ ordinandis
In lxxv. de tpe et die ꝯsecratõis epoꝝ necnon de tẽ
poribus ordinandoꝝ alioꝝ clericoꝝ.
In lxxvi. de ieiuniis & quattuor tporibus
In lxxvii. et lxxviii. de etate ordinandoꝝ.
In lxxix. repetit de ordinatione sũmi pontificis
In lxxx. ĩ quibꝰ locis sũt ordinãdi epi vel archiepi.
In lxxxi. & aliis sequẽtibꝰ repetit quedã de pceptis
regule apostolice et maxĩe de ꝯtinẽtia clericoꝝ.
In xc. de licitis et honestis operibus clericorũ
In xci. de mõ cantãdi ĩ ecclesia/et electi potestate.
In xcii. de obedientia minoꝝ erga maiores
In xciii. de legato Romani pontificis et pñtationi
bus archidiaconorum.
In xciiii. de excessibus pñbyteroꝝ et epoꝝ. In xcv.
& xcvi. de distĩctis ptãtibꝰ secularibꝰ & ecclasticis
In xcvii. repetit de ignotis nõ ordinandis
In xcviii. et aliis sequentibꝰ tractat de autoritate
archiepoꝝ et primatuũ & vsu pallii.
In vltima distinctõe dicit de vna prouĩcia ne ĩ du
as partes diuidatur sine principis autoritate

SEcūda ps decreti dicit̃ cause :eo ꝙ disticta sit p causas xxxvi. In singulis aūt causis apponit magister Gratiaꝰ plures q̄stiōnes in qualibet illaꝝ allegās pro vtraqꝫ pte: tādē diffinitiuam sentētiā subiūgēs. vt p hoc rōes certoꝝ iudicioꝝ instruat. In pria igit̃ cā dicit de simoniacis q̄ continet in se septē questiōes. In pria q̄rit̃ vtrum emere spūalia sit peccatum. Solutio sic. In ii. q̄rit̃ vtrū p ingressu ecclīe vel monasterii sit pecunia exigenda vel psoluēda. Solu. nō. et huiusmodi negatiua est vera. In. iii. q̄rit̃ vtrū stipēdia ecclesie emere sit simonia. Solu. sic. In. iiii. vtruꝫ ille sit reꝰ criminis cuiꝰ pater illo ignorāte simoniā cōmisit. Solutio. ignorantia facti non iuris excusat eum. In. v. vtrū licet ea retinere q̄ pater filio simoniace acq̄sivit. Solu. de rigore iuris nō: sꝫ de mīa secꝰ ē. In vi vtrū ordinati a simoniacis ignorāter sit abiiciēdi: vel nō. Solu. pbata iuxta ignorātiā misericordit̃ tolerant̃. In. vii. vtrū renūcians heresi sit recipiendus ī dignitate epali. Solu. de iuris rigore deponitur: sed ex dispensatione sustinetur

CSeūda cā et quatuor q̄ sequūt̃ agūt de ordīe iudiciario. In qua sūt octo q̄stiones. In. i. q̄rit̃: vtrū in manifestis sit ordo iudiciariꝰ req̄rendꝰ. Sol. sic nisi sit notoria. capi. De māifesta. In. ii. vtrū spoliatꝰ ab aliquo sit iudicandꝰ. Solu. nō ante restitutionē c. nullꝰ In. iii. qua pena sūt feriēdi qui ī accusatiōe defecerint. Solu. talionis. capitulo. Nullo de suo.

In iiii. si accusatore deficiente reus sit cogẽdus ad purgationẽ. Solutio. non. nisi infamia publica laboret. Ut hic ꝑ totũ. In quinta. an duoꝝ testimonio episcopus sit ꝯdemnandus. Solu. Sic. capitulo Presbyter. ¶ In sexta. Quo remedio cause subueniatur vel causa subleuetur. ¶ Solutio. Per appellationẽ ante sententiã vel post. c. Biduũ. In septima an laici ad accusationez clericoꝝ sint recipiendi. Solutio. De iure antiquo. sic: de nouo non. In octaua qualiter accusatio debet fieri. Solutio in scripto. capitulo. In agendo si libellum

¶ Tertia causa habet xi. questiones. ¶ In p̄ma queritur an restitutio sit fienda q̇buslibet spoliatis Solutio. sic: nisi in istis casibus infamatus. apostatic⁹ iuste spoliatus precisus cum suspecto nõ restituunt. c. Patet. ¶ In secũda de induciis quo spacio sint dande: an post restitutionẽ tm̃: ꝛ an post vocationẽ ad causam q̇buslibet ꝯcedende sunt. Solu ad arbitriũ iudicis. ¶ In tertia quo spacio mensiũ sint inducie cõcedẽde. Solutio. ad arbitriũ iudicis In quarta. Utrũ infames sint recipendi ad accusationẽ. Solutio. Nõ nisi cõtra cõsimiles. ¶ In q̇nta. an testes de domo accusatoꝝ sint producendi vel inimicoꝝ. Vox sit audienda ¶ Solutio. ¶ Inimici minime: nec etiã domestici q̇bus impam⁹ possunt. ¶ In sexta. An extra prouinciã reus sit producendus. ¶ Solutio. ¶ Non nisi ꝑ appellationẽ In septima. An sit audienda ei⁹ sentẽtia quã cum

reo par inficit malicia. Solutio sic.q̄p diu tollatur ab ecclesia. In viii.an epūs ab vno possit iudicari Sol.non.nisi septem episcopis reseruata sententia summo pontifici. In ix.an absens aliquis sit accusandus. Solutio non.nisi sit absens pro contumacia. In x.vtrū deficientes vno casu sint admittendi ad consequentia. Solutio sic.capitulo Placuit. In xi. vtrū accusatus in accusatorē possit cōuertere accusationē. Solutio non.nisi maiori crimine.

¶ Quarta causa habet vi.q̄stiones. In prima q̄ritur an in excōmunicatione cōstitutus aliū accusare valeat. Solutio.non. In ii.an infra xiiii.annū possit quis testificari. Solutio.non. In.iii.an ab accusatōne prohibitus possit testis existere. Solutio non.ca.spacium. In quarta vtrum idē possit accusator et testis existere. Solutio non .ca.i.et.ii. In.v.si ad causam vocatus nō venerit die statuta sit excōmunicandus. Solutio sic.nisi iustam causam absentie probauerit. In vi.an calumniator in propria causa sit audiendus. Solutio sic.si causa non sit criminalis

¶ Quinta causa habet sex q̄stiones. In prima q̄ritur qua pena sit puniendus qui famosum librum scripsit. Solutio.anathematisandus:nisi scripta probauerit.c.quidā malis. In secūda quotiens sit quis ad causam vocandus anteq̄ sententiā excōmunicationis accipiat. Solutio non solum semel sed etiā bis vel ter. In tertia an procurator causā

alicuius agere valeat q̄ per se tūc adesse nō potest. Solutō. criminalē nō: nisi sit illustris ꝑsona. Causam vero iniuriaꝝ q̄libet potest. c. epi. ¶ In. iiii. an absq3 synodali audiētia epūs sit dānand⁹: Solu. non. In. v. an sit habēdus inimicus q̄ amicū accusaturus ē: Solu. nō. si hoc agat ex veritate. c. Illi qui. In. vi. qua pena sit plectendus q̄ non ꝓbat qđ obiicit. Solutio. talionis. c. epiphanum

¶ Sexta causa hēt. v. q̄stiōes. In. i. queriť an crimine irretiti vel infamia notati ad huiusmodi accusationē sint admittēdi: Solu. nō. c. sūt plurimi. In ii. si epus accusationē ī accusantē vertere voluerit vtrū simplici verbo ei⁹ sit fides adhibenda: Solu. non absq3 certa probatiōe. ¶ In. iii. an liceat expetere iudiciū archiepi alteri⁹ prouīcie. Solu. nō: nisi in causa dānatiōis. ¶ In. iiii. cuius iudiciū sit expetendū cū epi prouincie in sentētia discordēt: Solutio. archiepiscopi ⁊ coepiscopoꝝ vltime prouincie ca. i. et. ii. ¶ In. v. si accusatore deficiente reus sit cogendus ad probationem: Solutio non. sed ad purgationem si laborat infamia. c. actor

¶ Septima causa habet duas questiones. In prīa queritur vtrum viuente episcopo alius possit in eadem ecclesia ordinare. Solutio. non: nisi transferatur vel cedat. p̄ īfirmitate tm̄ vel senectute datur ei coadiutor. c. q̄uis iste. ¶ In. ii. vtrum isti qui desetūt causa infirmitatis: valitudine recepta possint cathedram repetere: Solutio. non.

¶ Octaua causa hēt qnqȝ q̄stiones. In.i.querit̄ an liceat epm̄ successorē eligere. Solu.nō.ca.apo/stolica. ¶ In.ii.an amicoruȝ patrocinia debeant in electiōe ꝯualescere. Solu.non.c.illud. In.iii. an sit symonia post electionē propt̄ indemnitatē iura/mentū prestare. Solutio.sic.si pactū super hoc pro cessit.c.talia. In.iiii. an liceat clericis iudicia epi de crimine recusare. Solutio.non.ante cōdēnatio/nem. In.v.an excusatus coram apostolico sine eius litteris debeat reuerti. Solutio.non.

¶ Nona causa hēt.iii.q̄stiones. In.i.queritur an ordinatus ab excōmunicato sit audiēdus. Solutio non.nisi ignorauerit illuȝ excōmunicatū esse .c.ab excōmunicatis. ¶ In.ii.an liceat epo vel archiepi/scopo alterius clericos ordinare. Solu.nō sine litte ris dimissoriis sui episcopi ¶ In.iii.an liceat archi episcopos subditos suffraganii sui dānare vel ab/soluere. Solu.nō.nisi negligēs fuerit epūs.vel ad eum appellatio deferatur.vel in casu consimili.

¶ Decima causa hēt.iii.q. In.i.queritur an eccle sia cuȝ omni dote ad epm̄ ptineat aut ad eius ordi/natione. Solu.sic.c.regenda. In.ii.an liceat epis res ecclesie distrahere. Solu.nō.c.p̄cauere. In.iii. q̄d a singulis ecclesiis noīe cathedratici valeāt exi gere. Solu.duos solidos.c. Item si quis

¶ Undecima causa habet tres questiones. In.i. queritur an clericus ante ciuilē iudicem sit trahen dus. Solutio.non. In.ii.qua pena sit feriendus q̄ clericum ad secularem iudicem traxit.

Solutio.excōmunicatōnis In.iii.qua pena dign9 sit qui excōmunicationem vel sentētiā epi non ser/uauerit. Solutio talis est puniendus depositione.

¶ Duodecima cā habet q̇nqz questiones. In.i.q̄ri/tur an liceat clericis propriū habere. Solu.non re/gularibus.c.Nō dicatis. In.ii.an liceat eis res ec/clesie dare vel distribuere. Solu.nō.nisi in casibus a iure ꝯcessis.xii.q.ii.sine exceptiōe. In.iii.an cleri ci acq̇sita de reb9 ecclesie possint relinq̄re q̄bus vo/luerint. Solu.nō.nisi ecclesie.c.i.de testa.requisiti. In.iiii.quib9 possūt ea relinquere q̄ de suis ⁊ rebus ecclesie ꝑuenerūt. Solu.partim ecclesie.⁊ ꝑtim he redibus.xii.q.iiii.c.i. In.v.an liceat clericis face/re testamentum.Solutio sic.de propriis licet:de re bus autem ecclesie non.ii.q.v.c.fixum.

¶ Tredecima causa h̄et.ii.q.In.i.q̄rit̄ vtrū deci me sint dande rōe territorii vel ꝑsone.Sol.ratione vtriusqz.xvi.q.i.questi.In.ii.q̄rit̄ an ius ꝑcipiendi decimas et funerandi tollat̄ p̄scriptōe tēporis.So lutō.sic.q2 tollit̄ ius ꝑcipiendi decimas.xvi.q.iii.si q̇s.et extra de p̄scrip.de quarta. Sed ius funerādi nō tollitur prescrip.vt.iii.q.ii.§.non queritur.

¶ Decimaquarta causa habet sex questiones. In prima querit̄ an liceat clericis in iudicio sua repete re.Solu.sic. In secūda an super rebus ecclesie de eadem ecclesia testes sint recipiendi. Solutio sic. c.super prudentiam In tertia.an preter sortē ali/quid exigere sit vsura.Solu.sic.c.pleriqz. In.iiii

an liceat clericis vel laicis vsuras petere. Solutio nō. xiiii. q. iiii. qm̄ nulli. et. c. nec hoc. In. v. an eccle- sie vel elemosine sint faciende de vsuris. Solu. nō xiiii. q. v. ¶ In. vi. an vsurarii possint agere penitē tiam non facta restitutione. Solu. sic. si nō habeāt vnde restituant. ca. si res aliena.

¶ Decimaquīta causa hēt viii. questiōes. In prima q̄ritur an ea q̄ fiūt ab ignorātib⁹ sint eis imputanda. Solu. nō. nisi culpa sua per ignorātiā deuenerit. c. si quis de clericis. ¶ In. ii. an pro impensis patrociniis liceat clerico munera exigere. Solutō nō. ¶ In. iii. an per ꝯfessionē mulieris cū qua peccauit sacerdos sit ꝯdēnandus. Solu. non. c. Nemini. ¶ In iiii an die dominico debeant episcopi causas audire. Solutio. non. c. placita. ¶ In. v. an neganti crimen purgatio sit indicenda. Solutio sic. si laboret infamia. ca. presbyter. ¶ In. vi. an in criminalibus confessio sit extorquenda. Solutio. sic. sed a curialibus non. ¶ In septima an episcopus solus valeat deponere presbyterum vel dyaconuꝫ. Solutio: non. c. felix. ¶ In viii. Si ꝯfessus vel cōuictus de his que ante ordinationem commisit valeat ministrare. Solutio. non. c. vult

¶ Decimasexta causa habet septem questiones. In prima. an liceat monachis populis officiū celebrare. Solutio. sic. cum permissione episcopi et licē tia abbatis. §. ecce In secunda an liceat eis in capellis suis sacerdotes instituere. Solutō. sic. si eas

possident cum omni iure.c.Visis In iii.an iura ecclesiarum prescriptionē tollātur. Solutio sic.c.prio In iiii.an ecclīa aduersus ecclesiā possit pscribere Solutio sic.c.Voluimus In.v. an eps vel abbas iure territorii capellam valeat vendicare. Solutio non.c.si quis In vi.si quis rē ecclesie ab aliquo iniuste detētam sua autoritate irrepserit an cadat a causa So.ipe quidē cadit a causa sed ecclesia nō .c.si epūs In vii. an liceat alicui de manu laici ecclesiaz recipere. Solu.nō:nisi ecclesia vel monasterium habeat iuspatronatus .c.si quis deīceps

Decimaseptima causa hēt iiii.questiones. In pria queritr an reus sit voti cum a proposito cordis sui recedit. Solu. nō quātū ad ecclesiā nisi ore pronunciauerit.c.i. In ii.an beneficia sint ei reddēda:qui eis in infirmitate renūciauit. Solutio sic.si nō erat sui compos In iii.an liceat ei qui se tradit monasterio postea ad ppria redire. Solu.sic infra annū. In iiii.si retroierit an sint ei sua reddēda. Solutio sic:si de licentia sui prelati recessit alias non

Decimaoctaua causa hēt ii.questiōes. In pria qritur an abbas factus eps acquirat monasterio vel ecclesie Solu.dum fuit abbas acquisiuit monasterio:sed dum factus est eps ecclesie .c.qp sit In secunda an per episcopum sit abbas eligendus. Solutio a fratribus est eligendus :sed ab episcopo ordinandus.ca.hoc tantum.

Decimanona causa hēt iii. q̄stiones In prima queritur an epūs debeat permittere clericos ad monasteriū transire. Solu. sic In ii. si voluerint an liceat eis eo inuito ad monasteriū transire. Solu. sic. c. due sūt In iii. an liceat canonicis regularibus transire ad monasterium monachoꝝ. Solutō non sine licentia sui prelati.

Vicesima causa hēt. iiii. questiones. In pria q̄ritur. an pueri traditi monasteriis cogātur ibi manere. Solu. nō. nisi postq̄ venerit ad annū discretionis et cōsenserint In ii. si preter volūtatē parentū intrauerint monasteriuꝫ: an possint per eos extrahi de monasterio. Solu. sic. infra annū et diē si sunt infra annos discretionis. c. si puella In iii. qui inuitus cucullā induerit an cogatur eā retinere. Solu. nō. nisi postq̄ consēserit In iiii. an liceat ab vno monasterio transire ad aliud. Solutio. sic. artioris regule

Vicesimaprima causa habet quinqꝫ questiōes In prima queritur an liceat clerico i duabus ecclesiis inscribi. Solu. nō. de iure cōmuni. ca. i. q. ii. In secunda. an liceat clerico a sua ad ecclesiam aliam transire. Solutio. non sine litteris dimissoriis sui episcopi. c. si quis iam. In iii. an liceat clericis suscipere procurationē negociorū secularium. Solu. non nisi causa pietatis. In quarta. an liceat clericis ornari fulgidis vestib9 Solu. nō. In. v. qua pena sint feriendi clerici q̄ ad seculare negocium fugiunt Solutio excoīcationis.

¶ Dicesimasecunda causa habet.v.questiões. In pria querit an iuramẽtũ sit prestãdũ. Solutio.sic causa necessitatis. ¶ In.ii.an sit piurus qui iurat falsũ quod putat esse verꝝ. Solu.sic. propter intentionẽ fallẽdi. ¶ In iii.an liceat clericis epõ denegare certã obediẽtiã. So.non.ante ꝯdẽnationẽ. ¶ In iiii.an iuramẽtũ illicitũ sit seruãdũ. Solu.non.c. i malis ꝛc. ¶ In.v.an sit piurus q̊ cogit aliũ peierare. Solu.sic.c.qui peierat

¶ Dicesimatertia causa hẽt viii.questiões. In.i. querit an militare sit peccatũ. Solu.non.in iusto bello.c.militare. ¶ In.ii.an bellũ sit iustũ quod fit ex edicto pulsandi malas causas hoĩm. Solu.sic. c.i. ¶ In iii.an iniuria ecclesiaꝝ sit armis ꝓpulsanda. Solu.est ab his quibus licet.c.fortitudo In iiii an vindicta sit inferenda. Solu.est ab eo cuius int̃est.c.ea vindicta ¶ In.v.vtrum sit peccatuꝫ iudici vel ministro reos occidere. Solu.non. si fiat causa iustitie.c.etiam sine peccato. ¶ In.vi.an mali sit cogendi ad bonũ. Solu.nõ.c.ad fidẽ ¶ In vii.an heretici sint spoliãdi suis ꝛ ecclesie bonis. Solu.sic.c. iam vero. ¶ In viii.an liceat clericis arma mouere. Solutio non manu propria:nisi in causa necessitatis.c.quicunqꝫ

¶ Dicesimaquarta causa habet.iii.questões. In .i.q̃ritur an hereticus possit aliquem excõmunicare. Solutio non.capi.audiuimus. ¶ In.ii.an post morteꝫ posset aliquis excõmunicari. Solu.potest

pro heresi.c.sane ¶ In iii.an pro peccato dñi tota fa milia debeat excommunicari. Solutio.nõ:sz inter dici potest.capitulo si heres

¶ Vicesiaqnta causa hẽt.ii.qstiões. In.i.querit an auctoritate priuilegii quis ptra ius cõmune va leat se tueri. Solu.valet.§.vltio ¶ In.ii.an sequẽ tia priuilegia derogent prioribus. Solu.sic.si dent ex tota scientia vel certa scientia.c.rescripta

¶ Vicesimasexta causa hẽt vii.questiones. ¶ In prima queritur an sint sortilegi qui sub ficto noie religionis futura promittũt Solu.sũt ¶ In.ii.an sit peccatũ esse sortilegũ. Solutio.sic.ca.sors. ¶ In iii.a quibus genus diuinatiõis sũp sit exordiũ. So lutio.a persis. ¶ In iiii.quot sunt genera diuinati onis. Solu.quattuor secũdũ numerũ:duo vero se cundũ formã. ¶ In.v.an sortilegi sũt excõmuni candi. Solu.sic.c.cõtra idolor. ¶ In.vi.vtrũ excõ municatus ab episcopo possit recõciliari a presby tero. Solu.nõ inconsulto epo: nisi in causa necessi tatis.c.ab infirmis ¶ In vii.an morientibus sit pe nitentia indicenda. Solutio.nõ.sed innotescenda. capitulo.Admoneant.

¶ Vicesimaseptima causa habet duas questiões ¶ In prima queritur an coniugiũ possit esse inter vouentes. Solutio.nõ.si votũ sit solẽnisatum:sec9 si simplex.c.i.q.ii. ¶ In secunda:an liceat sponse a sponso recedere. Solutio.non.si desponsatio sit de presenti.capitulo.Desponsatam

¶ Uicesimaoctaua causa habet iii. questiones. In prima queritur an sit cõiugiũ inter infideles. Sol. nõ. c. nõ oportet. In ii. an liceat cõuerso ad fidem ducere aliã viuente priore. Solutõ sic. si diuisus sit ab infideli. c. si infidelis ¶ In iii. an bigamus sit q̃ habuit vnã vxorem ante baptisma ⁊ aliã post. Solutio sic. et hoc ratione baptismi.

¶ Uicesimanona causa habet ii. questiones In prima queritur an sit matrimoniũ inter seruũ ⁊ ingenuam. Solu. sic nisi error impediat. In ii. cum deprehẽderit fore illa seruum an liceat ei ab illo recedere. Solutio sic. c. si quis ingenuus.

¶ Tricesima causa hẽt. v. q̃stiones. In. i. querit̃ an sit debitũ reddendũ vxori que propriũ filium de fonte suscepit. Solu. sic nisi ex consensu vtriusq3 sit factũ. c. dictũ est. ¶ In ii. an spõsalia ꝯtrahãtur inter infantes. Solu. nõ infra septimũ annum. c. Ubi non est. In iii. an spirituales vel adoptiui filii naturalibus possint cõputari. Solutio nõ. c. i. In iiii. vtrum liceat aliquẽ ducere cõmatrẽ vxoris sue in vxorẽ. Solu. sic. vxore mortua: si cõmaternitas precessit matrimoniũ. ca. sciscitatur. In q̃nta an clamdestina desponsatio manifeste preiudicet. Solutio non quantum ad ecclesiam

¶ Tricesimaprima causa habet tres questiões. In prima queritur an possit duci in vxorẽ que prius polluta est per adulterium. Solutio. potest cuz dederit ei fidem prius adulter viuẽte viro: nisi ma-

chinatus esset in mortē eius.c.si quis viuente. In scda an filia sit inuita tradēda viro alicui in vxorē Solu.non.c.i.§.i. In iii.an post patris sponsio/nem ipsa possit nubere alii. Solutio potest.si non consenserit

Tricesimasecunda causa habet viii.q̄stiones In prima queritur an licet meretricē ducere in vx/orem Solu.sic cum renūciat In ii.an ipa sit cō/iunx appellata que ducitur causa incontinentie. Solutio.est In iii.cuius arbitriū sequitur muli/er an aui liberi vel patris origenarii. Solutio aui. In iiii.an viuente vxore liceat alicui ex ancilla fi/lios querere. Solutio.non In.v.si ea q̄ inuita op/primitur pudiciciā amittere cōprobatur. Solutio non.§.i. In vi.si adulter adulterā dimittere pos/sit Solu.non In viii.si in hoc saltem casu infide/lem ducere possit:ea conditione vt reuertatur ad fi/dem.Solutio non.c.solum

Tricesimatertia causa hēt.v.questiōes. In.i querit̄ an propt̄ impotentiā coeūdi sit aliqua a vi/ro sepanda. Sol.sic.c.si q̄s. In ii.an scpata possit ei nubere cū quo pri⁹ fornicata est. So.potest.pnia pacta.c.in adolescētia. In iii.an sola ꝯtritione cor/dis possit deleri pctm̄. So.sic.vbi facultas ꝯfitēdi nō suppetit.si ꝯfessionē nō ꝯtēpserit dū poterit ha/beri.c.ꝑpostera. In iiii.si tp̄e orōis vxori q̄s debeat reddere debitū.So.sic. In.v.an vir sine ꝯsēsu vxo/ris possit vouere ꝯtinētiā vel ecōuerso.Solu.non

¶ Tricesimaquarta causa habet duas questio-
nes ¶ In prima queritur an rea adulterii sit que cre-
dens virū mortuū nupsit alteri. Solu. nō. ¶ In. ii
an redeunte priore cogenda sit redire ad primū & re
cedere a secundo. Solutio: sic

¶ Tricesimaquinta causa habet. x. questiones.
In pria querit an liceat aliquā ducere ex cognatio
ne propria. Solutio: nō ¶ In ii. an liceat aliquam
ducere ex cōsanguinitate vxoris sue. Solutio. nō
In iii. vsqz ad quē gradū debet quis abstinere a cō
sanguineis suis & vxoris sue. So. vsqz ad septimū
secundū ātiquos ¶ In iiii. queritur quare vsqz ad
septimū gradū cōputatur ɔsanguinitas Solutio
ad instar septē etatuz huius seculi ¶ In. v. quomō
gradus ɔsanguinitatis sūt cōputādi. Solu. sicut
ostenditur in arbore ¶ In vi. q̄ iure propinquitatē
firmare debeāt Solutio. propinqui et vicini ¶ In
septima an illi qui ī incestu nati sunt filii reputen-
tur. Solutio non ¶ In octaua. si ɔsanguinei igno
ranter coniūcti simul possint remanere. Solu. nō.
nisi ex dispensatione Romani pontificis in quinto
gradu vel supra. ¶ In ix. an matrimoniū separa-
tum per falsos testes: si postea apparuerit ecclesiā
fuisse deceptam sit reintegrandum. ¶ Solutio. sic
capitulo. Quisquis ¶ In decima si relicta alicu-
ius viri ad secundas nuptias transierit: an proles
ex eis suscepta poterit copulari consanguineis pri
oris viri. Solutio. non

Tricesimasepta causa habet duas q̄stiones. In pria querit̄ an is qui virginē opp̄ssit raptū cōmisit So. sic. ca. de raptoribus. In. ii. an rapta raptori nubere possit patre cōsensū prestante. Solutio sic. ca. deniq3.

Tertia pars decreti dicitur de consecratione. eo q̄ ita incipitur. Et est diuisa in v. distinctiones. In. i. agit̄ de cōsecratione ec. et cele. missarū. In. ii. de sacramento eucaristie. In iii. de festiuitatibus p̄ circulū anni celebrādis. In. iiii. de baptismo. In. v. de cōfirmatione et ieiunio. Et sic terminatur liber in duob9 ca. de spiritu sancto.

Incipiunt tituli legales secūdū ordinē alphabeti diuersorum voluminum iuris ciuilis.

Tituli voluminum iuris ciuilium

Incipiunt rubrice. ff. veteris A.

Adoptionibus et emācipatis. l. i. ti. vii
Alienatione iudicii causa facta. li. iiii. ti. vii
Arbitris li. iiii. t. viii.
Ad senatuscōsultum velleianum. l. xvi. t. i
Ad legē aquiliā l. ix Ad legē rodiā de iactu l. xiiii
Ad exhibendū. l. x. ti. iiii Aleatoribus l. xi. ti. v.
Ad senatusconsultum macedonianū. l. xiiii. t. vlt
Actionibus empti et venditi. li. xix. ti. i.

Inforciati A

Actione rerū āmotarum. l. i. ti. iii
Agnoscēdis vel alendis liberis a pentib9 vel patronis libertis. l. i. t. iiii Administratiōe et cōsensu tutorū et curatorum. li. ii. ti. vii

Effractoribus li.ix.t.xviii
Extraordinariis criminibus l.ix.t.xi
Exceptione doli mali et metus l.vi.t.iiii.
Euictionibus et dupli stipulatione l.xxi

ff.Veteris F

F Eriis et dilationib9 et diuersis tporib9 l.ii.t.xii.
Fidei cōmissaria hereditatis petitione l.v.t.vi
Familia herciscunde l.x.t.ii
Fugitiuis seruis l.xi.t.iiii
Fide instrumentorum l.xii
Fundo dotali l.xxiii.t.vi

Infortiati F

Fūdo īstructo vel infecto legato libro ix.t.vii
Fideiussoribus et mandatoribus heredibus tutorū curatorum libro tertio titulo vii

ff.Noui F

Fideicommissariis libertatibus l.ii.t.v
Fluminibus et ne quid ī flumine publico l.v.t.xi
Fonte.libro quinto t.xxi.
Furtis libro nono titulo secundo
Furti aduersus nautas caupones stabularios li. (ix.t.v.
Furibus & balneariis l.ix.t.xvii

Infortiati G

Gradibus et affinitatibus et nominib9 eorū.libro xiiii.titulo decimo.

ff.Noui G

Glande legenda.libro quinto t.xxvii

ff.Veteris H

H Is qui sui vel alieni iuris sunt l.ii.t.vi

ff.Noui L

ff.Veteris M

Inforciati M

ff.Noui M

¶ Inforciati O

¶ ff. Noui O

¶ ff. Veteris P

Qđ q̄sqȝ iuris ī alteꝝ statuit ipe eodē vtat̄ li.ii.
Qui satis dare coguntur libro secūdo t.viii (t.ii
Qđ cuiꝰqȝ vniuersitatis noīe vel cā etiā aget̄ li.
iii.t.iiii. Quibꝰ ex causis maiores.xxv.ānis ī in
tegrū resti l.iiii.t.vi Qđ metꝰ cā gestū ē.li.iiii.t.ii
Quando dies vsufructus legati cedit.l.vii.t.iii
Quemadmodū seruitutes admittātur l.viii.t.vlt
Quibꝰ modis vsufructus vel vsꝰ amittat̄ l.vii.ti.
Quibꝰ rebꝰ ad eūdē iudicem eatur l.xi.t.ii (iiii.
Quod cum eo qui in aliena potestate est negociuȝ
gestum esse dicatur.libro xiiii.titulo quinto
Quādo de peculio actio est ānualis libro xv.ti.ii
Quod iussu.libro quindecimo titulo vltimo
Que res pignori vel ypothece obligari possit l.xx.
ti.iii Qui potiores ī pignore habeant̄ ⁊ de his q̄ in
prioꝝ creditoꝝ locū succedūt l.xx.t.iiii Quibꝰmo
dis pignus vel ypotheca soluit̄ l.xx.t.v Quibus
causis pignus vel ypotheca ꝯtrahitur l.xx.ti.ii.

Infortiati Q

Qui petāt tutores ⁊ curatores:et vbi petāt̄ l.ii.t.vi
Quando ex facto tutorum vel curatorum mino/
res conueniri et agere possint libro secundo ti.ix
Qđ falso tutore vel actore gestū eē dicet̄ l.xiii.t.iiii
Qñ dies legatoꝝ vel fideicōmissoꝝ cedit.l.xii.t.ii.
Quēadmodū testamēta apiāt̄ īspiciāt̄ ⁊ describāt̄
li.v.t.iii. Quibꝰ nō cōpetit bonoꝝ possessio l.xiiii.
.ti.xiii Quis ordo in bonoꝝ possessionibꝰ seruet̄ l.
xiiii.ti.xv

ff.Noui Q

Sponsalibus l.xxiii.t.i

Inforciati. S

Soluto matrimonio queadmodū dos petat̄ l.i.t.i
Si ventris nomine in possessione missa l.i.t.v
Si mulier vētris noīe calūnie cā ipi⁹ eē dicet̄ l.i.t.
Suspectis tutorib⁹ et curatoribus.l.ii.t.vl (vi
Si qs ab ītestato vel alio mō possideat hereditatē
l.v.t.iiii. Si q̇s aliquod testamētū irritari ꝓhibue
Seruitute legata l.ix.t.iii (rit vel coegerit l.v.t.vl
Suppellectili legata l.ix.t.vlt
Si certum petatur l.xii
Si a parente quis manumissus fuerit.l.xiii.t.xii.
Si quid in fraudem patroni factum sit l.xiiii.t.v.
Si tabule testamenti nulle extabant l.xiiii.t.vi
Successorio edicto.l.xiiii.t.ix
Suis et legit.heredi.l.xiiii.t.pe.
Si cui plus q̄ꝑlicuit ꝑ legē falcidiā legatū esse dicat̄

ff.Noui S l.xi.t.vl

Si libertus ingenuus esse dicatur l.ii.t.xiiii.
Separationibus l.iiii.t.vii
Superficiebus l.v.t.xvii
Siluiano interdicto l.v.t.vlt
Stipulatione seruoꝝ.l.vii.t.vl
Solutionibus et liberationibus l.viii.t.iii.
Si quis in test.liber esse iussus l.ix.t.iiii.
Si familia furtum fecisse dicatur l.ix.t.vi
Sepulcro violato l.ix.t.xii
Sniam passis et restitutis l.x.t.pe.

Si tutor vel curator vel magistrat⁹ appellat l.xi.t.x. Si appellatione pendēte mors superueniat, l.xi.t.xiii Si tabule testamenti extabunt l.xiii.

ff.Veteris T

t Ransactionibus libro secundo.ti.vlt
Tributaria actione libro xiiii.t.iiii
Testibus libro xxii.t.vlt.

Inforciati T

Tutorib⁹ et curatoribus datis ab his qui ius dādi habent: et quibꝫ ex causis dari possunt li.ii.ti.v.
Tutelis.libro secundo titulo.i.
Tutela testamentaria libro secundo titulo ii.
Testamentis qui testamentum facere possunt.et quemadmodū testamenta fiant.libro quarto ti.i
Testamentis militum libro quinto
Tritico vino et oleo.libro nono.ti.vi

ff.Noui T

Tabulis exhibendis libro.v.t.v
Tigno iniuncto libro nono titulo tertio
Turba.libro octauo.
Termino amoto libro octauo

ff.Veteris V

v Sufructu quis vtatur vel fruatur.li.vi.ti.i
Vsufructu accrescendo.li.vii.ti.ii
Vsufructu eaꝝ rerum que vsu cōsumunt̄ l.vii.t.v
Vsu et habitatione libro septimo.t.viii
Vsufructuarius quemadmodū caueat li.vii.ti.vl
Vsuris et fructu et mora libro vicesimosecundo.t.i

¶ Inforciati V

V Entre inspiciẽdo: custodiendoq; partu. l. i. t. v
Vulgari et pupillari institutione l. viii. t. vi
Usu et usufructu et redditu et habitatione: et ope/
ris per legatum fideicommissum datis l. ix. t. ii
Ut legatoꝝ et fideicõmissoꝝ seruãdoꝝ cã caueat l.
Ut ĩ possessionẽ legatoꝝ vel fideicõmis (xii. t. iii
soꝝ seruandoꝝ causa esse liceat. libro. xii. t. ultimo
Unde legittimi. libro. xiiii. titulo. viii
Unde liberi. libro. xiiii. titulo. vii
Unde cognati. libro. xiiii. t. ix
Unde vir et uxor l. xiiii. t. xii
Veteranoꝝ militum successione l. xiiii. t. xiii.
Ut legib⁹ senatusq; cõsulto bonoꝝ possessio det li.
xiiii. t. xv Vẽtre in possessione mittẽdo ⁊ curatore
ff. Noui V (eius l. xiiii.
Usurpationibus et usucapionibus. l. iii. t. iii
Via publica et itinere publico fruendo. l. v. t. x
Ut in flumine ripa ve nauigare liceat. l. v. t. xiii.
Vi et vi armata l. v. t. xv
Uti possidetis utrobi. l. v. t. xvi
Ut migrando. li. v. t. xv
Verborum obligationibus l. vii. t. i
Vi bonorum raptorum l. ix. t. viii
Vocatione et excusatione munerum l. xii. t. v
Variis et extraordinariis cognitionib⁹ l. xii. t. xiii.
Verboꝝ significatione l. xii. t. xv
¶ Sequuntur Rubrice Codicis A
Abigeis libro nono.

Rub. C

Trium li. Codicis E

Codicis F

Codicis L cxlix

Trium li.Codicis L

Codicis N

Trium.li.Codicis. O

Codicis. P

Si quis aliquē testari ꝓhibuerit vel coegerit l.vi.t.
xxxiiii. Si omissa cā testamēti l.vi.t.xxxix. Suis
& legittimis liberis l.vi.t.lviii. Seruo pignori dato
manumisso l.vii.t.vii. Seruis reipublice manumit
tēdis l.vii.t.ix. Senatuscōsulto claudiano tollēdo
l.vii.t.xxv. Sētētiis pfectoꝝ ptorio l.vii.t.xlii.
Sētentiis ex piculo recitandis l.vii.t.xlv.
Sētentiis & interlocutionib⁹ iudicū l.vii.t.xlvi
Sētētia q̄ sine certa quātitate fertur.l.vii.t.xlvii.
Sētētiis q̄ p eo qd interest pferūtur .l.vii.t.xlviii.
Si a nō cōpetēte iudice sētētia lata esse dicat̄.l.vii
.t.xlix. Sententiā rescindi non posse.l.vii.t.li.
Si plures vna sētentia ꝯdēnētur.l.vii.t.lvi.
Si ex falsis instrumētis.l.vii.t.lix.
Si pendēte appellatōne mors interuenerit.l.vii.t.
lxvii. Si vn⁹ ex pluribus appellauerit.l.vii.t.lxix
Si de momentanea possessione fuerit appellatū.l.
vii.t.lxx. Si p vim vel alio modo.l.viii.t.v.
Si alia res pignori obligata sit.l.viii.t.xvi.
Si ātiq̄oꝛ creditoꝛ pign⁹ vendiderit.l.viii.t.xx.
Si cōmunis res pignori data sit.l.viii.t.xxi.
Si in cā iudicati pign⁹ captū sit.l.viii.t.xxiii.
Si pign⁹ pignori datū sit.l.viii.t.xxiiii.
Si ex vēdito pignore agat̄.l.viii.t.xxx.
Si vnus ex plurib⁹ heredib⁹ creditoꝝ vel debitoris
ptem suā soluerit l.viii.t.xxxii.
Si pignoris ꝯuētionē nūeratio ꝯsecuta n̄ sit.l.viii.
.t.xxxiii. Solutiōibus & liberatōnib⁹.l.viii.t.xliii

Trium li. Codicis S

Codicis T

¶ Trium li. Codicis

Incipiunt Rubrice Autentici

Incipiunt Rubrice Institutionum

Institu

Verborum obligatione l.iiii.ti.xvi
Vi bonorum raptorum.li.iiii.ti.ii.

Incipiunt Rubrice de vsu feudorũ. A

¶ Qui feudum dare possunt.
Qui successores feudum
Quo tempore miles inuestituram petere debeat
Quibus modis feudum amittatur
Qui successores teneantur
Quemadmodum feudum ad filiam pertineat
Quibus modis feudum constitui potest
Quid sit inuestitura
Quod precedere inuestituram debeat fidelitas.
Qualiter vasallus iurare debeat fidelitatem
Qualiter olim feudum poterat alienari.
Quis dicatur dux marchio
Que fuit prima causa beneficii amittendi.
Qui testes sūt necessarii ad ꝓbandā nouā īuestitu (rā.
Quid iuris sit post alienationem feudi.
Qualiter dominus de proprietate priuetur.
Que sunt regule (dinē
Quot testes sunt necessarii ad ꝓbandū magnitu-
¶ Successione feudi
Si controuersia fuerit in inuestitura
Si eps vel abbas vel abbatissa
Si de inuestitura inter dn̄m et vasallū lis oriatur
Si de feudo ꝯtrouersia fuerit
Si de feudo vasallus ab aliquo interpellatus fuerit et dn̄s eum defendere noluerit
Si negatum fuerit beneficium a vasallo
Si vasallus feudo priuatur cui debeat deferri
Si vasall⁹ feudi cōditionē negauerit ex certa scia.
Vasallo decrepite etatis qui feudū refutauit

Vasallo qui cōtra ꝯstitutionē lothari feudū alie/
Votis feudorum (nauit.

¶ Digesti veteris

Primus liber habet ti.xxii.
Secundus.xv.
Tertius.vii.
Quartus.ix.
Quintus quinqz.
Sextus.iii
Septimus.viii.
Octauus sex
Nonus.iiii
Decimus iiii.
Vndecimus habet ti.ix.
Duodecimus.ix.
Tredecimus.vii.
Decimusquartus.iiii
Decimusquintus.iiii
Decimussextus.iii
Decimusseptimus.iii
Decimusoctauus.ix
Decimusnonus.iii.
Vicesimus.ii
Vicesimusprimus.iii.
Vicesimussecundus.vi
Vicesimustertius.v
Vicesimusquartus.iii

¶ Et sunt simul.c.liiii.

¶ Inforciati
Primus liber habet titulos vii
Secundus.ix
Tertius.x
Quartus.vii
Quintus habet titulos.vii
Sextus.i
Septimus.i
Octauus.i
Nonus.x
Decimus habet titulos.x
Vndecimus.iii
Duodecimus.iiii
Tredecimus.viii
Decimusquartus.xviii
¶ Et sunt simul.xcvi
¶ Digesti Noui
¶ Primus liber habet ti.vi.
Secundus.xvi
Tertius.xi
Quartus.xi
Quintus.xxxiiii.
Sextus.vii.
Septimus.iii
Octauus.viii
Nonus xxx
Decimus.xxv
Vndecimus.xiii

Duodecimus.xviii. Et sunt simul.clxxxi.

¶ Codicis

Primꝰ liber hēt titulos.li. Secūdus lviii. Tertius xliii. Quartꝰ lxvi. Quintus.lxxiiii. Sextus.lxi Septimꝰ.lxxv. Octauꝰ.lix Nonꝰ.li. Deciꝰ.lxxiiii Undecimꝰ.lxxviii. Duodecimꝰ.lxiii. Et sūt simul vii.c.liii ¶ Autentici siue nouellaꝝ cōstitutionū.

¶ Prima collatio habet titulos.vii. Secunda .xi. Tertia.vii. Quarta.viii. Quinta.xviii. Sexta. xiiii. Septima.ix. Octaua.xii. Nona.xii. Et sunt simul.xcviii.

¶ Decima collatio Autentici siue nouellaꝝ ꝯstitu tionū/aut liber siue vsꝰ feudoꝝ hēt titulos lxxxi.

¶ Institutionum

¶ Primꝰ liber habet ti.xxiiii. Secūdꝰ xxvi. Terti us.xxxii. Quartus.xvii ¶ Et sunt simul.xcix

¶ Explicit libellꝰ docens modū studēdi et legendi contenta ac abbreuiata vtriusqꝫ iuris tam canoni ci q̄ꝑ Ciuilis: in se continens titulos siue Rubricas eiusdem iuris. Per me Petrum Leuet ī Alma Uni uersitate Parisiensi impressus. ¶ Anno.M.cccc. lxxxviii. Die vero. Uicesima quarta Januarii.

Juris Canonici